

Een analyse van het
agrobusinesscomplex
in de 5 Vlaamse provincies.

Agro business complex

De landbouwsector is de belangrijkste sector in een netwerk van sectoren die gericht is op het aanbieden van voedsel. De structuur en de dynamiek van de landbouw wordt steeds meer bepaald door de relatie tussen de landbouw en de industriële actoren die rechtstreeks verwant zijn met de landbouw. Het in beeld brengen van de complexe interactie tussen de landbouw en andere productieactoren wordt daarom steeds belangrijker. Men noemt dat het agrobusinesscomplex, ook wel ABC. Het ABC omvat de agrarische toelevering (bv. landbouwmachines) en agrarische tussenhandel, de landbouwsector (akkerbouw, tuinbouw en veeteelt), de verzamelande handel (bv. veilingen), de voedingsindustrie (eerste en tweede transformatie) en de groothandel. Het ABC vormt samen met de schakels retail, catering en de consument de volledige keten.

Voorwoord

Beste lezer,

In onze samenleving speelt landbouw een grote rol. Landbouw zorgt voor voldoende en veilig voedsel aan redelijke prijzen, geeft vorm aan ons landschap, zorgt voor jobs en doet de handel bloeien. Maar hoe evolueert de landbouwsector? Wat zijn daar de gevolgen van? En willen we daarheen? Met het nodige cijfermateriaal schetsen we de omvang van landbouw aan de hand van het aantal bedrijven, de tewerkstelling, de omzet, de toegevoegde waarde en de investeringen in Vlaanderen. We kijken hiervoor niet enkel naar de land-en tuinbouwsector zelf, maar we analyseren ook de sectoren die rechtstreeks verwant zijn met de landbouw. Het gehele agrobusinesscomplex dus.

De vijf Vlaamse provincies ondersteunen elk op hun eigen wijze de landbouwsector in Vlaanderen. Ook in de toekomst zullen de provincies hun rol opnemen om lokale actoren hierin bij te staan. We wensen u met dit rapport nieuwe inzichten en inspiratie aan te reiken om samen met ons, onze landbouw vorm te geven.

Gedeputeerden voor Landbouw

provincie Antwerpen, Ludwig Caluwé

provincie Limburg, Inge Moors

provincie Oost-Vlaanderen, Alexander Vercamer

provincie Vlaams Brabant, Monique Swinnen

provincie West-Vlaanderen, Bart Naeyaert

3

Inhoudstafel

04

Deel 1:
Aantal bedrijven

16

Deel 2:
Tewerkstelling

24

Deel 3:
Omzet

38

Deel 4:
Toegevoegde waarde

44

Deel 5:
Investeringen

1

Aantal bedrijven

We beginnen onze analyse met het in kaart brengen van het aantal bedrijven dat binnen het agrobusiness-complex aan de slag is. Daarbij maken we het onderscheid tussen de landbouwbedrijven en de industriële bedrijven. De recente evoluties per provincie worden tevens meegenomen in de analyse. Op deze manier presenteren we een duidelijk beeld van het aantal bedrijven actief in het Vlaamse ABC over de tijd en ruimte heen.

Aantal ABC bedrijven per provincie

Het volledige Agrobusinesscomplex bestond uit 34.112 bedrijven in 2015. Het aandeel van de land- en tuinbouwbedrijven hierin bedraagt 70%. De overige sectoren zijn goed voor 30% van de

bedrijven. Samen vertegenwoordigen ze 6,2% van het aantal Vlaamse btw-plichtige bedrijven in 2015 (aantal Vlaamse bedrijven: 547.504). Het aandeel van de ABC bedrijven is dalende. Volgens de

cijfers uit het Landbouwrapport (2016) maakte het ABC in 2005 nog ongeveer 11% uit van het aantal Vlaamse actieve bedrijven. Dit is grotendeels toe te schrijven aan de sterke daling van het aantal

land- en tuinbouwbedrijven in deze periode.

Het aantal ABC bedrijven in 2015 per provincie uitgesplitst

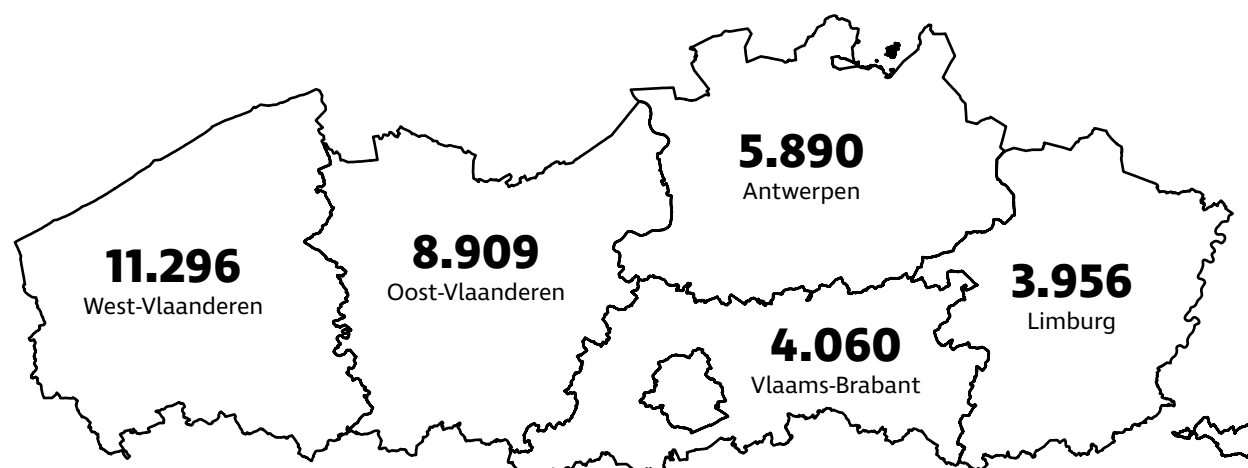
Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek en BTW statistieken FOD Economie

2015	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal Vlaanderen
Landbouw	3.600	2.885	6.332	2.846	8.332	23.995
industriële sectoren	2.290	1.071	2.577	1.214	2.964	10.117
Totaal	5.890	3.956	8.909	4.060	11.296	34.112

5

Het totaal aantal ABC bedrijven per provincie in 2015

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD statistiek en BTW statistieken FOD Economie

Aantal bedrijven

Aantal landbouwbedrijven per provincie

Bij de beoordeling van de cijfers is het belangrijk te weten dat enkel bedrijven met een standaardopbrengst (definitie op p.58) groter dan 25.000 euro worden meegerekend. Het aantal bedrijven wordt per provincie in onderstaande tabel aangegeven voor de jaren 2012 tot en met 2015.

Het totaal aantal bedrijven neemt geleidelijk af.

Gemiddeld in Vlaanderen met 4,5% op 3 jaar. Deze afname is verschillend per provincie en varieert van 3,4% in Vlaams-Brabant tot 6,0% in Antwerpen.

In absolute aantallen bevinden er zich in West-Vlaanderen veruit het meeste landbouwbedrijven met 6.611 landbouwbedrijven in 2015. Op de tweede plaats staat Oost-Vlaanderen met

4.448 bedrijven; vervolgens komen Antwerpen, Limburg en Vlaams-Brabant die elk tussen de 2.000 en 3.000 landbouwbedrijven met een standaardopbrengst groter dan 25000 euro tellen.

Uit tweede onderstaande tabel blijkt dat de landbouwbedrijven met een standaardopbrengst groter dan 25.000 euro op Vlaams niveau 76% van

de bedrijven uitmaken (cijfers van de federale overheidsdienst AD Statistiek). Hierin zijn er duidelijke regionale verschillen waarbij Oost-Vlaanderen en Vlaams-Brabant ongeveer 30% kleine land- en tuinbouwbedrijven (SO < 25.000 euro) herbergen waar er in Antwerpen, West-Vlaanderen en Limburg slechts ongeveer 20% kleine land- en tuinbouwbedrijven zijn.

Aantal landbouwbedrijven met standaardopbrengst > 25000 euro, per provincie

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

6

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal Vlaanderen
2012	3.088	2.364	4.676	2.084	6.899	19.111
2013	3.010	2.351	4.598	2.066	6.785	18.810
2014	2.949	2.308	4.520	2.031	6.729	18.537
2015	2.902	2.274	4.448	2.013	6.611	18.248
2012 - 2015	-6,0%	-3,8%	-4,9%	-3,4%	-4,2%	-4,5%

Aantal landbouwbedrijven in 2015 volgens standaardopbrengst > 25.000 en volgens AD Statistiek, per provincie

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal Vlaanderen
SO 2015 (SO > 25000 euro)	2.902	2.274	4.448	2.013	6.611	18.248
AD Statistiek 2015	3.600	2.885	6.332	2.846	8.332	23.995
% SO / AD Statistiek	81%	79%	70%	71%	79%	76%

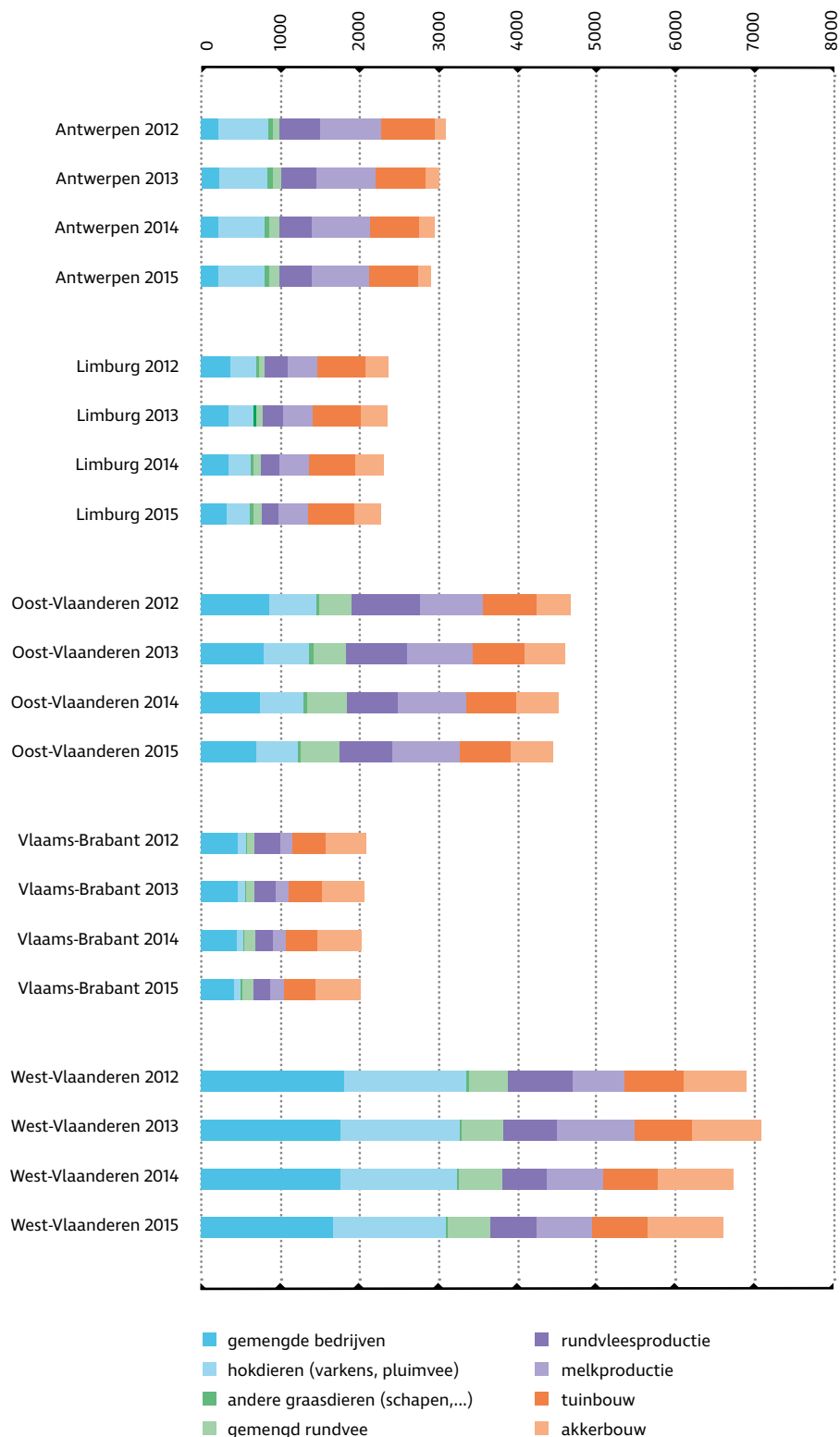
Aantal bedrijven

Aantal landbouwbedrijven per productierichting

Men kan tevens de bedrijven opdelen volgens hun productierichting (bijvoorbeeld melkproductie). Hieruit blijkt dat er in de periode 2012-2015 geen grote verschillen zijn tussen de opdeling in productierichtingen. Bij akkerbouw en gemengd rundvee is er een lichte stijging, bij rundvlees een lichte daling. Dit is een algemene trend die in alle provincies te zien is.

Tussen de provincies zijn er wel grote verschillen in het voorkomen van de verschillende productierichtingen. Zo komt er in Limburg relatief gezien veel tuinbouw voor, springt in Vlaams-Brabant akkerbouw er uit, is er relatief gezien veel melkproductie in Antwerpen en zijn er veel hokdieren in West-Vlaanderen en Antwerpen. Oost-Vlaanderen wordt minder gekenmerkt door de aanwezigheid van 1 specifieke productierichting, maar net door het voorkomen van verschillende productierichtingen.

Aantal landbouwbedrijven per productierichting, per provincie
Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

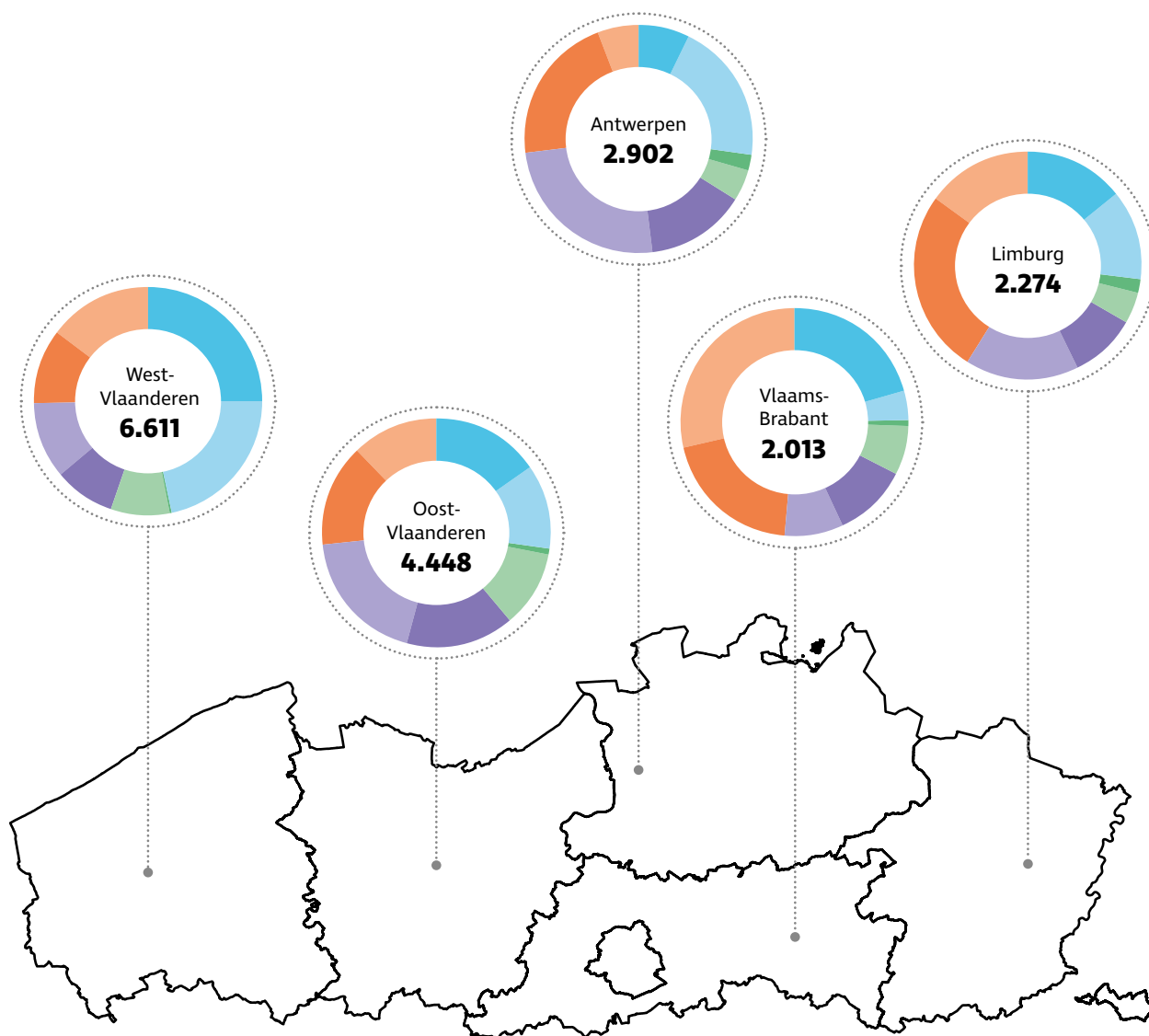

Verdeling van het aantal bedrijven per productierichting in 2015

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

- gemengde bedrijven
- hokdieren (varkens, pluimvee)
- andere graasdieren (schapen,...)
- gemengd rundvee
- rundvleesproductie
- melkproductie
- tuinbouw
- akkerbouw

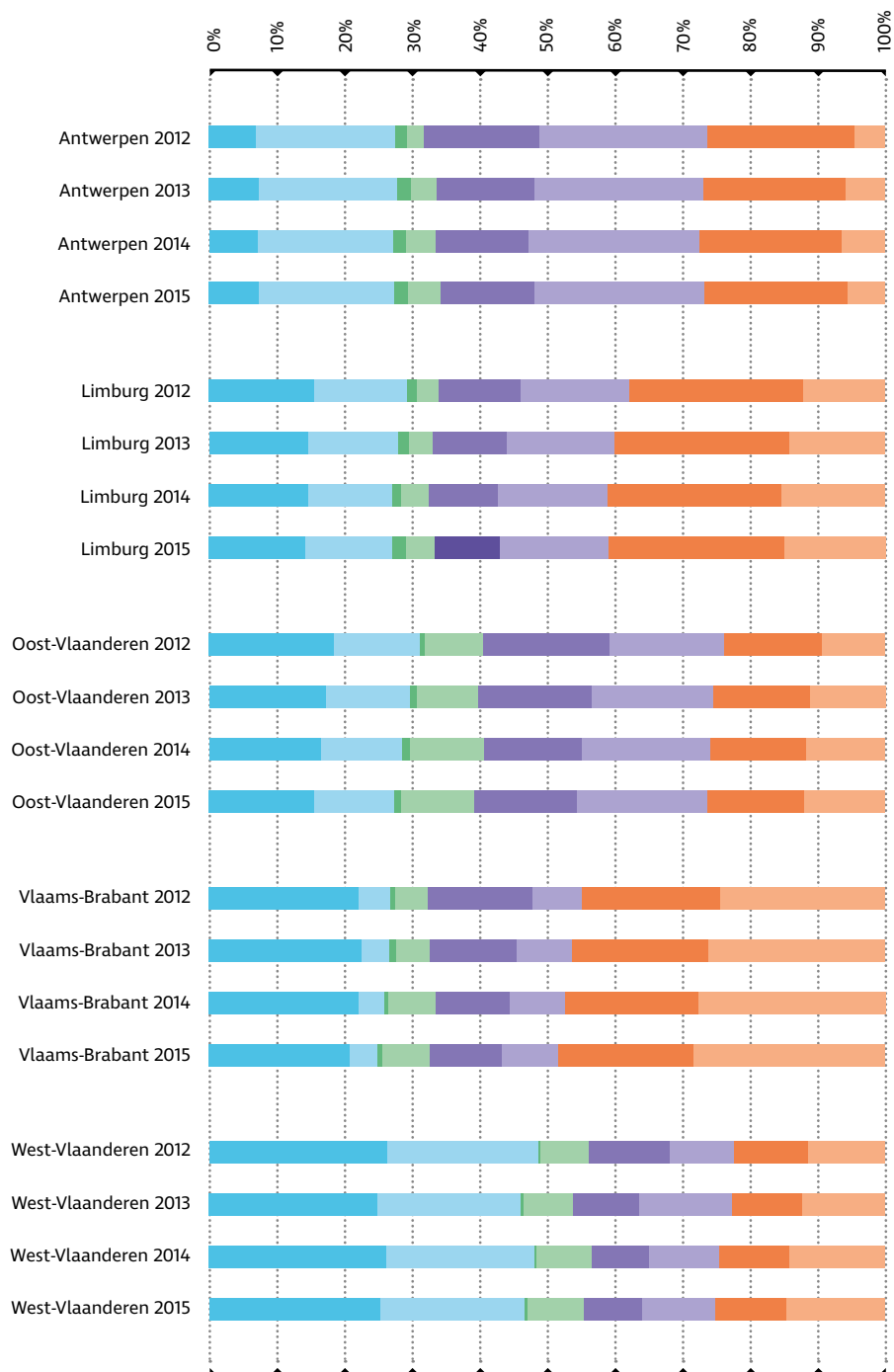
8

Procentuele verdeling van de landbouwbedrijven in 8 productierichtingen, per provincie

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

- gemengde bedrijven
- hokdieren (varkens, pluimvee)
- andere graasdieren (schapen,...)
- gemengd rundvee
- rundvleesproductie
- melkproductie
- tuinbouw
- akkerbouw

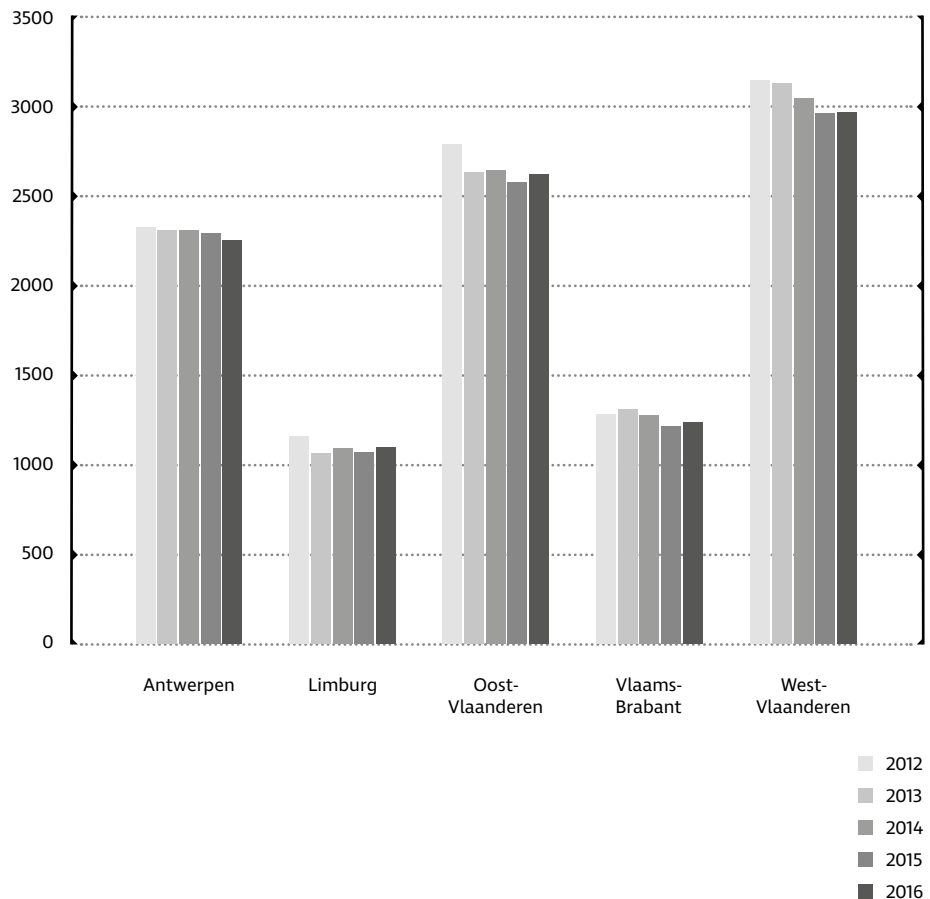

Aantal bedrijven in de industriële sectoren

Evolutie 2012-2016 en verdeling over de provincies

Het aantal bedrijven in de aanverwante sectoren is sinds 2012 in Vlaanderen gedaald met gemiddeld 5%. Deze daling was het grootst in de provincies West-Vlaanderen (6%), Oost-Vlaanderen (6%) en Limburg (6%). In 2016 werd opnieuw een stijging van het aantal agrocomplex bedrijven genoteerd ten opzichte van de voorgaande jaren in de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen, Vlaams-Brabant en Limburg. Het aantal bedrijven in de provincie Antwerpen vertoonde een verdere daling ten opzichte van 2015.

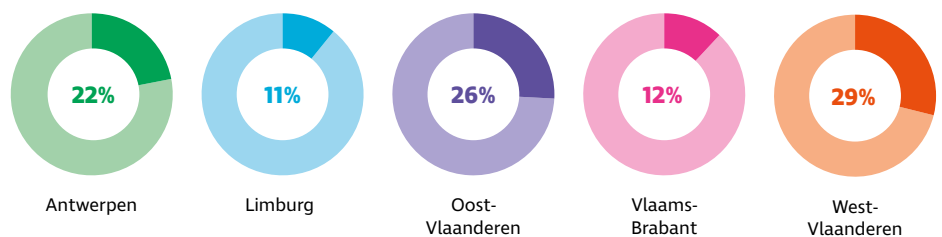
Aantal bedrijven in de industriële sectoren van 2012-2016
Bron: BTW statistieken FOD Economie

10

Voor de verschillende agrocomplexsectoren geldt dat de meeste industriële bedrijven gesitueerd zijn in de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen, gevolgd door de provincies Vlaams-Brabant en Limburg.

Verdeling van de industriële bedrijven over de vijf Vlaamse provincies
Bron: BTW statistieken FOD Economie

Aantal industriële bedrijven per productiesector

De bedrijven zijn vooral gesitueerd binnen de sectoren...

De drie belangrijkste sectoren op vlak van aantal aangevers binnen de verschillende provincies zijn de vervaardiging van voedingsmiddelen, de groothandel en de veteri-

naire diensten.

Wanneer men de cijfers overschouwt, dan wordt het duidelijk dat de textielindustrie en de groothandel in vellen en leder zich volledig in de provincies West-Vlaanderen en Oost-Vlaanderen situeert. De vervaardiging

van tabaksproducten is een exclusief West-Vlaams verhaal. De vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen vindt voornamelijk plaats in de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

De vervaardiging van

dranken en de algehele voedingsindustrie zijn aanwezig in alle provincies. Ook groothandel en veterinaire diensten komen in de verschillende provincies voor.

Aantal industriële bedrijven per productiesector per provincie

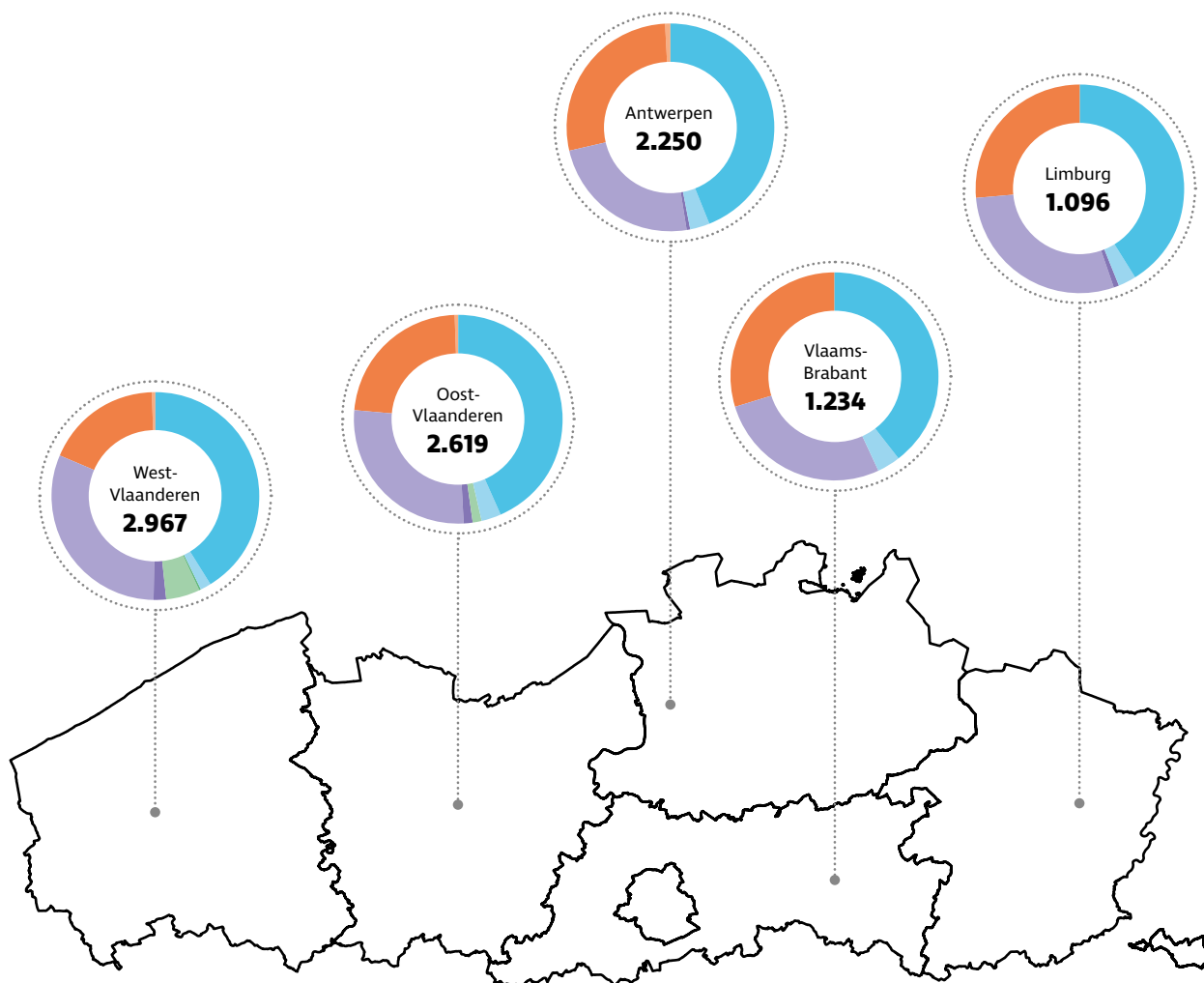
Bron: BTW statistieken FOD Economie

	Antwerpen		Limburg		Oost-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		West-Vlaanderen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
10 Vervaardiging van voedingsmiddelen	989	44	451	41	1.139	43	488	40	1.223	41
11 Vervaardiging van dranken	69	3	32	3	79	3	45	4	49	2
12 Vervaardiging van tabaksproducten	0	0	0	0	0	0	0	0	10	0
13 textiel	0	0	0	0	38	1	0	0	160	5
28 Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	14	1	10	1	37	1	0	0	54	2
46 Groothandel	537	24	317	29	715	27	335	27	925	31
75 Veterinaire diensten	625	28	287	26	602	23	366	30	532	18
77 Verhuur en lease	18	1	0	0	10	0	0	0	15	0
Totaal	2.250	100	1.096	100	2.619	100	1.234	100	2.967	100

Verdeling van het aantal industriële bedrijven per productiesector over de vijf provincies

Bron: BTW statistieken FOD Economie

- vervaardiging van voedingsmiddelen
- vervaardiging van dranken
- vervaardiging van tabaksproducten
- textiel
- vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.
- groothandel
- veterinaire diensten
- verhuur en lease

Detail bedrijven voedingsindustrie in de sectoren vlees, zuivel en groenten en fruit

Wanneer we inzoomen op de voedingsindustrie, blijkt dat de verwerking en conservering van vleesproducten voornamelijk in de provincies Oost-Vlaanderen (37%), West-Vlaanderen (29%) en Antwerpen (15%) gebeurt. De verwerking en conservering van groenten en fruit is volledig gesitueerd in de provincies West-Vlaanderen (64%) en Antwerpen (36%).

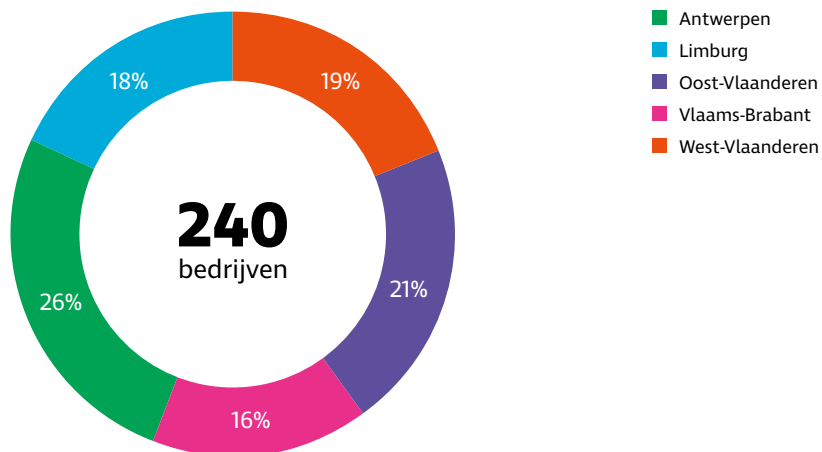
Aantal bedrijven (aangevers) in 2016 over de verschillende sectoren heen
Bron: BTW statistieken FOD Economie

	Antwerpen		Limburg		Oost-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		West-Vlaanderen	
	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%
10.1 Verwerking en conservering van vlees en vervaardiging van vleesproducten	74	15	49	10	187	37	45	9	145	29
10.2 Verwerking en conservering van vis en van schaal- en weekdieren	0	0	0	0	0	0	0	0	14	100
10.3 Verwerking en conservering van groenten en fruit	25	36	0	0	0	0	0	0	44	64
10.5 Vervaardiging van zuivelproducten	63	26	43	18	50	21	38	16	46	19
10.6 Vervaardiging van maalderijproducten, zetmeel en zetmeelproducten	0	0	0	0	23	62	0	0	14	38
10.7 Vervaardiging van bakkerijproducten en deegwaren	631	25	282	11	626	25	286	11	722	28
10.8 Vervaardiging van andere voedingsmiddelen	154	25	46	8	168	27	75	12	168	27
10.9 Vervaardiging van diervoeders	17	12	9	6	49	34	0	0	69	48
Totaal	964	23	428	10	1.103	27	444	11	1.220	29

Van alle 4290 aanverwante bedrijven in de voedingsindustrie zijn er 500 bedrijven (of 12%) actief binnen de vleesindustrie, 69 bedrijven (of 2%) binnen de groenten- en fruitsector, en 240 bedrijven (of 6%) binnen de zuivelindustrie. De meeste bedrijven zijn gesitueerd binnen de sectoren vervaardiging van bakkerijproducten en deegwaren (61%) en vervaardiging van andere voedingsmiddelen (14%).

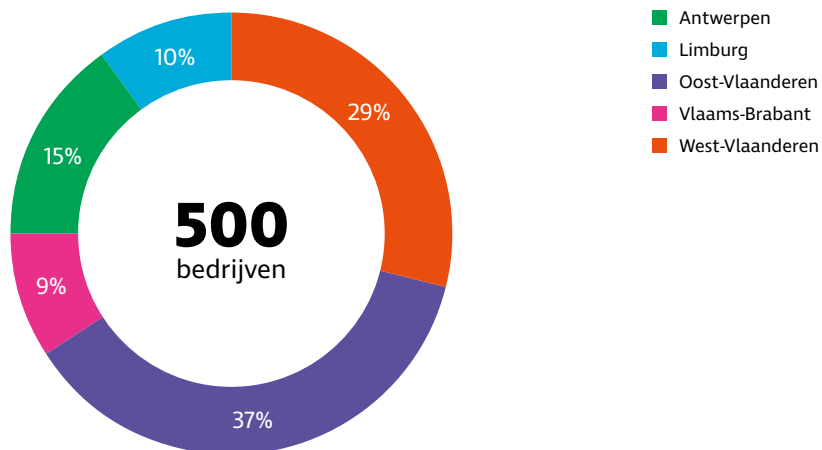
Zuivel

Bron: BTW statistieken FOD Economie

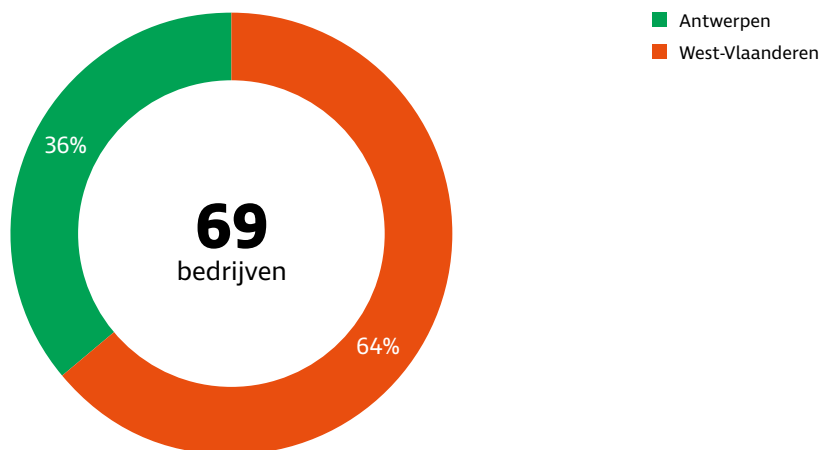
Vlees

Bron: BTW statistieken FOD Economie

Groenten en fruit

Bron: BTW statistieken FOD Economie

Vlaams-Brabant 0% - Oost-Vlaanderen 0% - Limburg 0%

2

Tewerk- stelling

Naast het aantal bedrijven dat actief is in het ABC, is het interessant om te bestuderen welke tewerkstelling hiermee gepaard gaat. Bij onze analyse van de tewerkstelling maken we de opdeling tussen loontrekkenden en zelfstandigen. Voor de industriële sectoren spitsen we ons toe op de vervaardiging, verwerking en conservering van vleesproducten, groenten en fruitteelt, zuivelproducten, tabaksproducten en textiel.

Loontrekkenden in de landbouwsector

Op 31 december 2015 telde de land- en tuinbouw in Vlaanderen 11.317 loontrekkenden. Het grootste deel daarvan bevindt zich in de provincie Antwerpen (3.962), het kleinste deel in de provincie Vlaams-Brabant (1.064). Daartussen heb je West-Vlaanderen (2.482), Oost-Vlaanderen (2.128) en Limburg (1.676).

Ten opzichte van 31 december 2011 is er op Vlaams niveau een lichte stijging van 4 % te zien van het aantal loontrekkenden. Op provinciaal niveau gaat vooral de provincie Antwerpen er sterk op vooruit (+21%), gevolgd door de provincie West-Vlaanderen (+7%). Bij de provincies Limburg (-2%) en Oost-Vlaanderen (-3%) is er een lichte da-

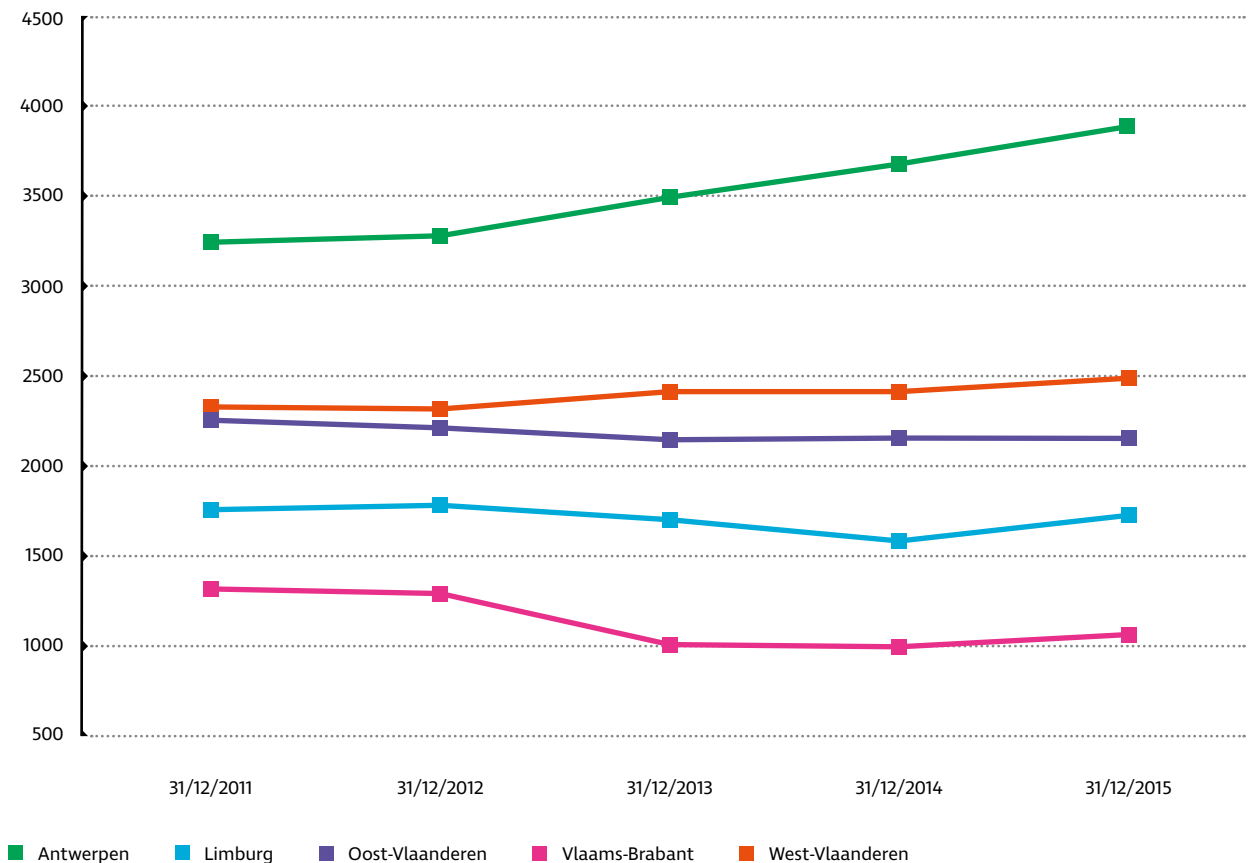
ling te zien. Vlaams-Brabant verliest op 5 jaar tijd 20% loontrekkenden. De sterke daling voltrok zich vooral in 2013 (-25%). Sindsdien is er opnieuw een lichte stijging van 5%.

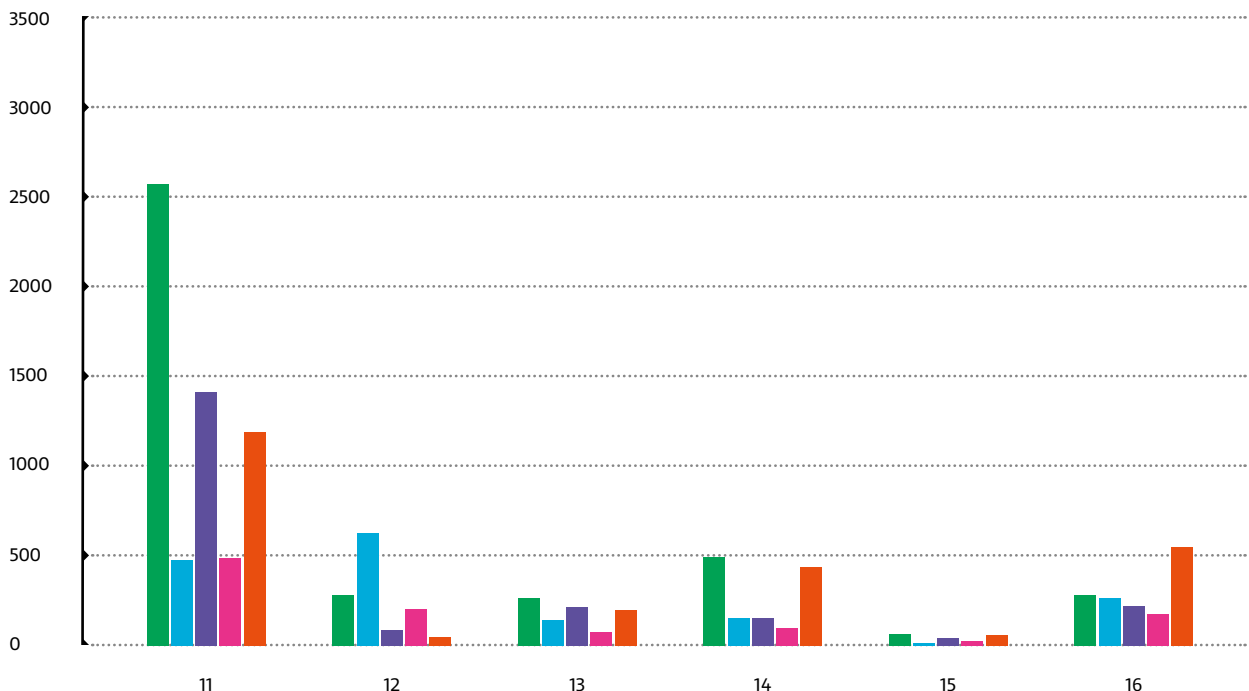
Als je volgens productierichting de aantallen bekijkt, is het merendeel van de loontrekkenden in Vlaanderen (6.138) actief in de teelt van eenjari-

ge gewassen. Dit geldt zo ook voor de provincies Antwerpen (2.571), Oost-Vlaanderen (1.411), West-Vlaanderen (1.193) en Vlaams-Brabant (487). Provincie Limburg vormt de uitzondering. Daar zijn meer loontrekkenden actief in de teelt van meerjarige gewassen (627) dan in die van de eenjarige gewassen (476).

Evolutie van de totale loontrekkende tewerkstelling in de landbouw per provincie, 31 december 2011-2015

Bron: RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen

- Antwerpen
- Limburg
- Oost-Vlaanderen
- Vlaams-Brabant
- West-Vlaanderen

- 11 Teelt van eenjarige gewassen
- 12 Teelt van meerjarige gewassen
- 13 Plantenvermeerdering
- 14 Veeteelt
- 15 Gemengd bedrijf
- 16 Ondersteunende activiteiten in verband met de landbouw; activiteiten met betrekking tot gewassen na de oogst

Zelfstandigen in de landbouwsector

Op 31 december 2015 kent de land- en tuinbouw in Vlaanderen veel meer zelfstandigen (52.564) dan loontrekkenden (11.317). De meesten daarvan werken in de provincie West-Vlaanderen (16.209). Oost-Vlaanderen telt 13.078 zelfstandigen in de land- en tuinbouw, Antwerpen 9.874, Vlaams-Brabant

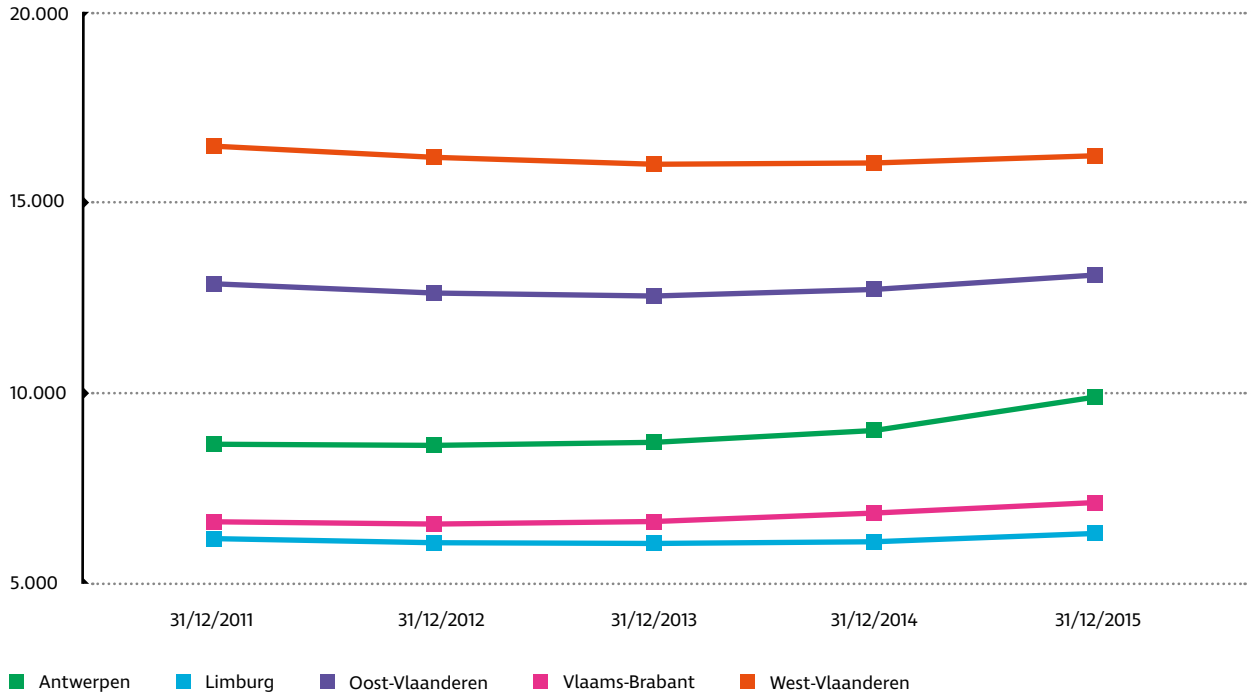
7.107 en Limburg 6.296. West-Vlaanderen is de enige provincie die op vijf jaar tijd een lichte daling ziet in het aantal zelfstandigen (-2%). In de provincie Antwerpen zien we de grootste stijging (+14%). Ook in Vlaams-Brabant (+8%), Limburg (+2%) en

Oost-Vlaanderen (+2%) is er sprake van een stijging. Wat de productierichtingen betreft zien we een ander beeld bij de zelfstandigen dan bij de loontrekkenden. De meeste zelfstandigen zijn namelijk actief in een gemengd bedrijf. Vlaanderen telt 25.744 zelfstan-

digen in de productierichtingen, West-Vlaanderen 9.202, Oost-Vlaanderen 6.554, en Limburg 2.843. Enkel in de provincies Antwerpen (4.408 t.o.v. 4.095) en Vlaams-Brabant (3.110 t.o.v. 3.050) zijn meer zelfstandigen actief in de teelt van eenjarige gewassen dan in een gemengd bedrijf.

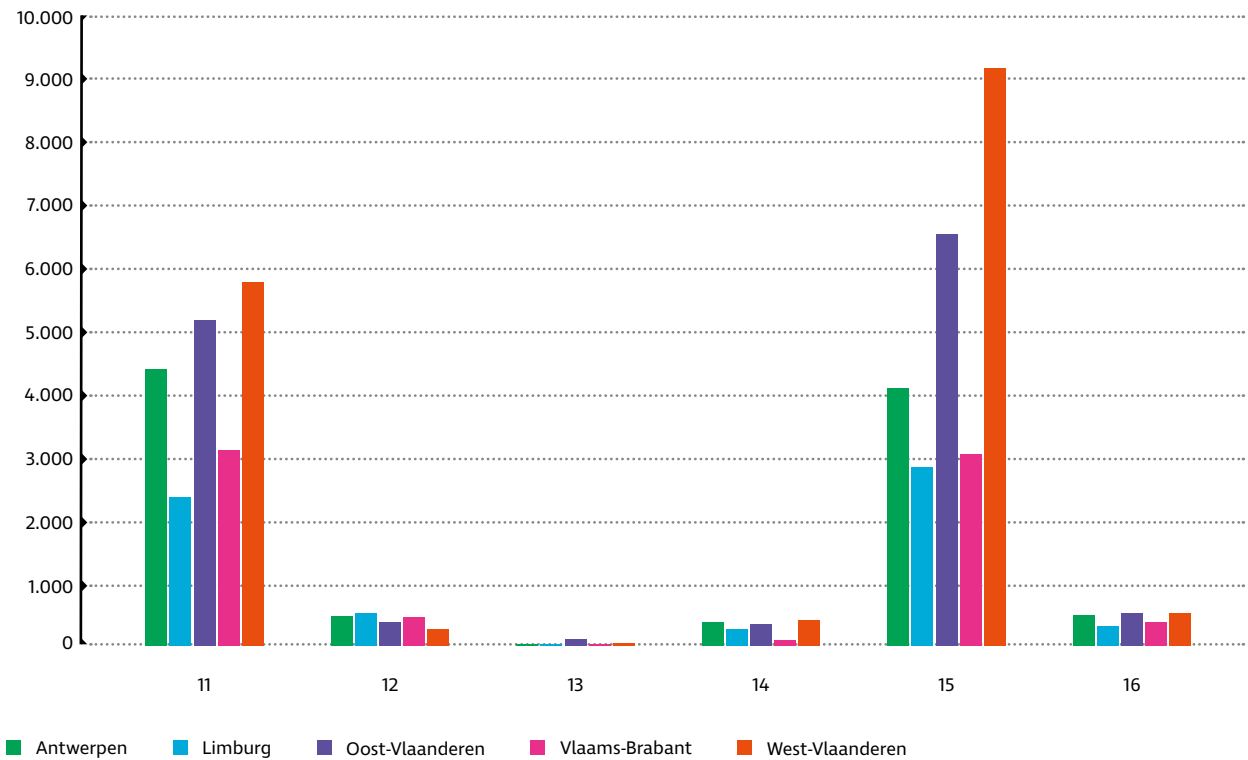
Evolutie van de zelfstandige tewerkstelling in de landbouw per provincie, 31 december 2011-2015

Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen

Zelfstandige tewerkstelling in de landbouw naar subsector per provincie, 31 december 2015

Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen

11 Teelt van eenjarige gewassen 12 Teelt van meerjarige gewassen 13 Plantenvermeerdering 14 Veeteelt 15 Gemengd bedrijf
 16 Ondersteunende activiteiten in verband met de landbouw; activiteiten met betrekking tot gewassen na de oogst

Loontrekkenden in de industriële sectoren

Deze tabellen en grafieken tonen data over de tewerkstelling in volgende industriële sectoren: verwerking en conservering van vlees en vervaardiging van vleesproducten, verwerking en conservering van groenten en fruit, vervaardiging van zuivelproducten, vervaardiging van tabaksproducten, en vervaardiging van textiel.

Op 31 december 2015

telde Vlaanderen 39.898 loontrekkenden in deze sectoren. Het grootste deel daarvan bevindt zich in West-Vlaanderen (18.613), gevolgd door Oost-Vlaanderen (10.463), Antwerpen (5.075), Limburg (4.489), en Vlaams-Brabant (1.166).

Over vijf jaar kent het aantal loontrekkenden in deze sectoren in Vlaanderen een lichte daling

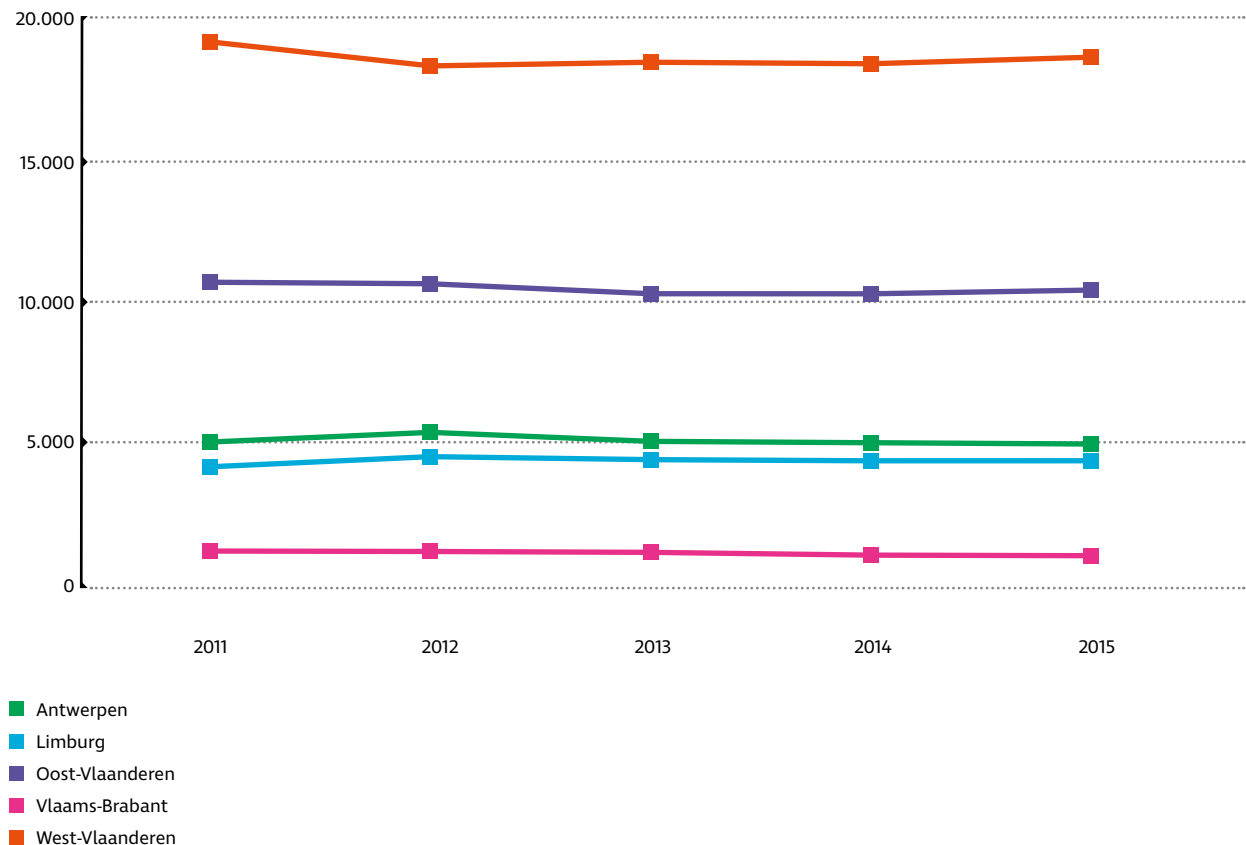
(-2%). Dit zien we ook terug bij Antwerpen (-1%), Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen (-3%), en Vlaams-Brabant (-12%). Limburg vormt de uitzondering. Daar stijgt het aantal loontrekkenden in deze sectoren met 5%.

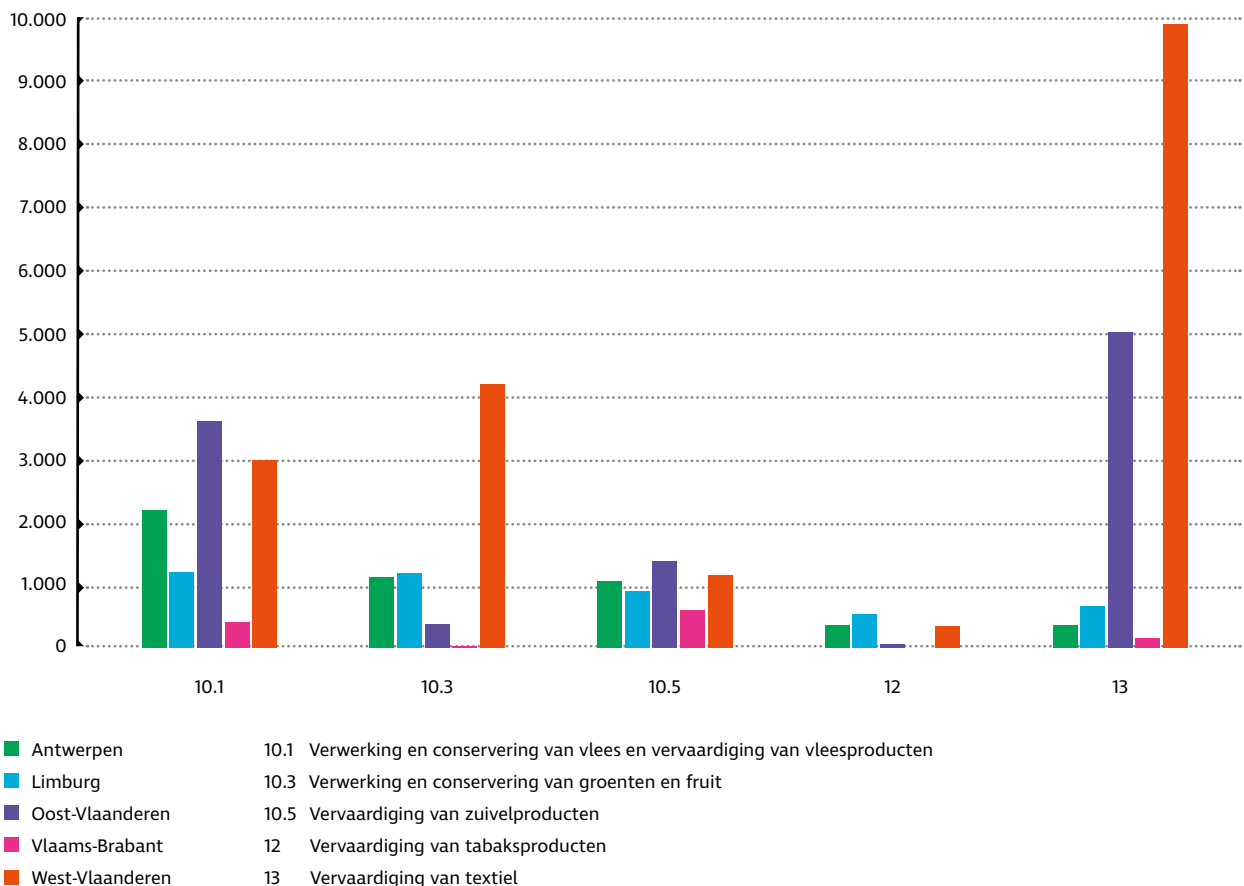
Als we kijken naar de afzonderlijke subsectoren, dan zijn op 31 december 2015 de meeste loontrekkenden actief in de

vervaardiging van textiel (16.122), en dit vooral in West-Vlaanderen (9.940) en Oost-Vlaanderen (5.029). Het kleinste aantal loontrekkenden (1.291) vinden we terug in de sector van vervaardiging van tabaksproducten. Het merendeel daarvan is tewerkgesteld in Limburg (533).

Evolutie van de loontrekkende tewerkstelling in de landbouwgerelateerde industriële sectoren per provincie, 31 december 2015

Bron: RSZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen

Zelfstandigen in de industriële sectoren

De zelfstandige tewerkstelling in de genoemde industriële sectoren is heel klein. Evoluties en verhoudingen tussen de provincies dienen met de nodige voorzichtigheid geïnterpreteerd te worden.

Op 31 december telde Vlaanderen 1.537 zelfstan-

digen in deze sectoren. West-Vlaanderen telt er 535, Oost-Vlaanderen 407, Antwerpen 295, Vlaams-Brabant 160 en Limburg 140.

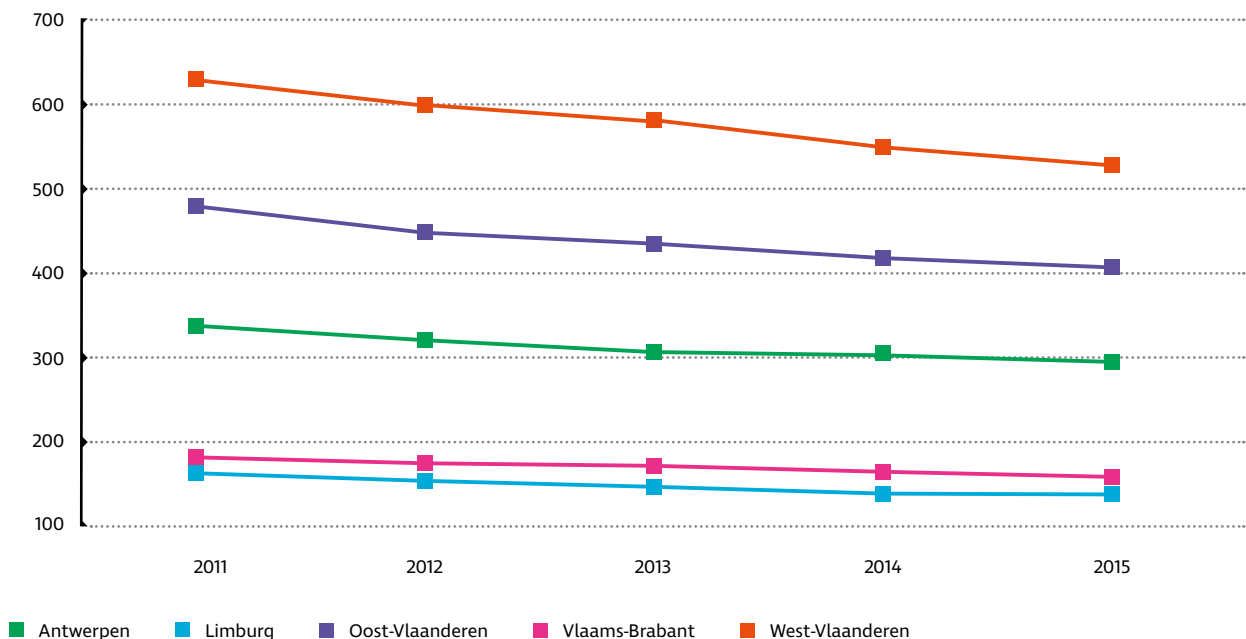
Net als in Vlaanderen zien we in alle provincies over een periode van vijf jaar een daling van het aantal zelfstandigen in deze

sectoren. In Vlaanderen, Oost- en West-Vlaanderen bedraagt de daling 15%, in Antwerpen 14% en in Vlaams-Brabant 13%.

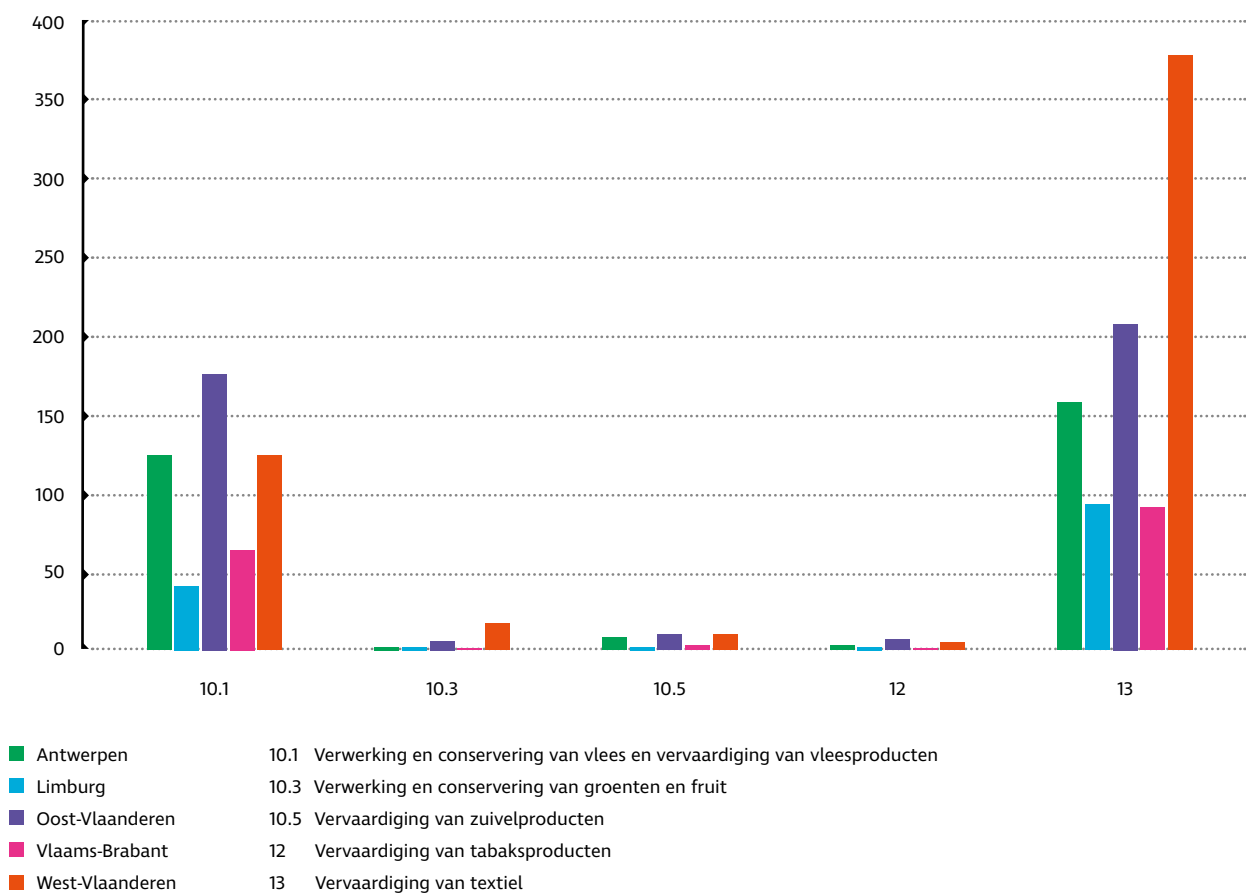
De meeste zelfstandigen vinden we net als bij de loontrekkenden in de subsector van vervaardiging van textiel (929); ook hier voornamelijk in

West-Vlaanderen (379) en Oost-Vlaanderen (208). Over de 5 provincies heen zijn er bijzonder weinig zelfstandigen actief in de sectoren van verwerking en conservering van groenten en fruit, in de vervaardiging van zuivelproducten en van tabaksproducten.

Evolutie van de zelfstandige tewerkstelling in de landbouwgerelateerde industriële sectoren per provincie, 31 december 2011-2015
 Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen

Zelfstandige tewerkstelling in de landbouwgerelateerde industriële sectoren per provincie, 31 december 2015
 Bron: RSVZ, Verwerking: Afdeling DSA, POM West-Vlaanderen

3

Omzet

Het agrobusinesscomplex vertegenwoordigt een enorme omzet. In dit onderdeel wordt de omzet van de betrokken landbouwbedrijven berekend op basis van de standaardopbrengst (SO). Soms worden andere parameters gebruikt om de omzet aan te geven, maar om zowel op Vlaams als op provinciaal niveau niet-privacygevoelige cijfers te bekomen werd de standaardopbrengst als beste parameter bevonden. In onze analyse gaan we dieper in op de algemene cijfers door de omzet per productierichting over de tijd heen te doorgronden.

Omzet van de land- en tuinbouwbedrijven

Standaardopbrengst per provincie

De absolute waarde toont dat landbouw een zeer grote omzet genereert. De 18.248 landbouwbedrijven met SO groter dan 25.000 euro zorgden in 2015 voor een totale standaardopbrengst van 5,3 miljard euro! De standaardopbrengst per provincie toont grote verschillen. Provincie West-Vlaande-

ren staat duidelijk op kop met ruim 2 miljard euro in 2015. Antwerpen en Oost-Vlaanderen volgen met ruim 1,1 miljard euro in 2015. Limburg en Vlaams-Brabant sluiten de rij met een standaardopbrengst in 2015 van ongeveer een half miljard euro.

De cijfers van 2012 tot en met 2015 tonen een kleine toename van de standaardopbrengst in

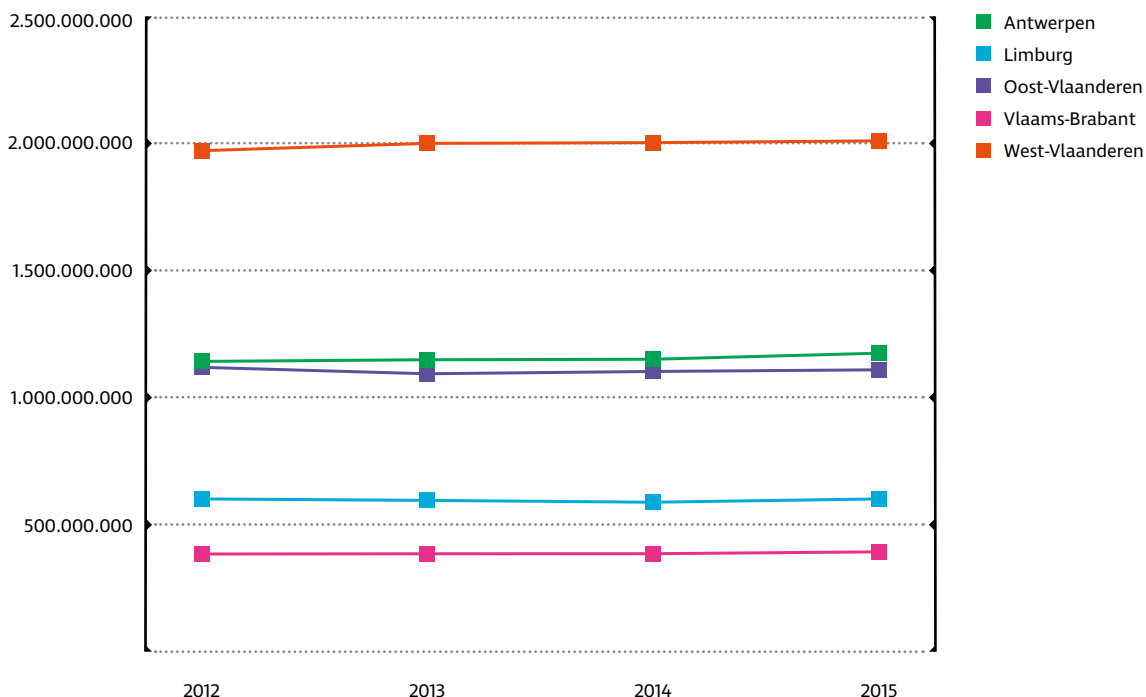
Vlaanderen met 1,7%. Ook hier zijn er verschillen: een lichte afname in Oost-Vlaanderen, een constante in Limburg en een toename van ongeveer 3% in Antwerpen, Vlaams-Brabant en West-Vlaanderen. Aangezien dit geen grote verschillen zijn, kunnen er gezien de berekeningswijze geen grote conclusies aan verbonden worden. Meer informatie hierover vind je in het onderdeel 'methodologie'.

Totale standaardopbrengst per provincie in euro
Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

25

	Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Totaal Vlaanderen
2012	1.128.528.529	635.602.261	1.119.617.591	397.688.678	1.963.007.927	5.244.444.986
2013	1.136.739.399	628.328.601	1.087.890.187	398.946.369	1.999.236.170	5.251.140.727
2014	1.139.068.658	619.281.642	1.099.172.586	399.301.909	2.002.766.510	5.259.591.305
2015	1.169.342.353	635.579.198	1.107.468.807	408.385.755	2.011.709.876	5.332.485.989
2012 - 2015	3,6%	0,0%	-1,1%	2,7%	2,5%	1,7%

Evolutie van de totale standaardopbrengst per provincie van 2012 tot en met 2015 in euro
Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

Standaardopbrengst per productierichting

De verdeling van de standaardopbrengst per productierichting geeft een duidelijk ander beeld dan de verdeling van het aantal landbouwbedrijven per productierichting (hoofdstuk 1). Reden hiervoor is dat bepaalde productierichtingen een veel gro-

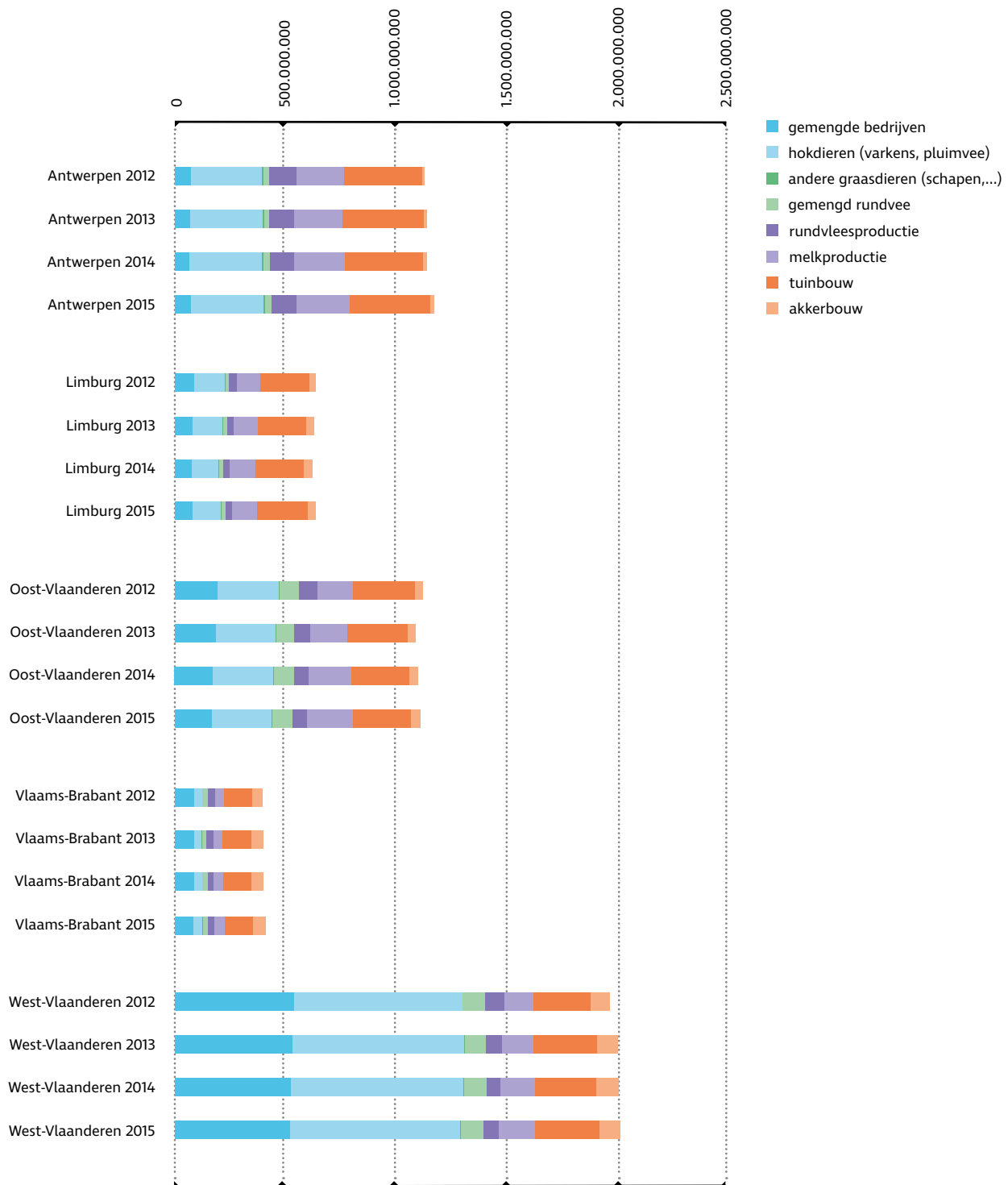
tere standaardopbrengst vertegenwoordigen. Bij Vlaams-Brabant bijv. is akkerbouw een veel voorkomende sector op basis van het aantal bedrijven, maar bij de SO springt dit er helemaal niet uit. In Oost-Vlaanderen springen vooral tuinbouw en hokdieren er uit bij de SO terwijl dat bij het aantal bedrijven er een

gelijkmatigere verdeling was. Bij de verschillende provincies springen vooral de productierichtingen hokdieren, gemengde bedrijven en tuinbouw eruit. Een treffende illustratie van de impact van de productierichting op de Standaardopbrengst ziet men in de vergelijking van de provincies Oost-Vlaanderen en Antwerpen.

Oost-Vlaanderen kent veel meer bedrijven, maar in het genereren van opbrengst komt het ongeveer even hoog uit als de provincie Antwerpen.

Standaardopbrengst per productierichting, per provincie in euro

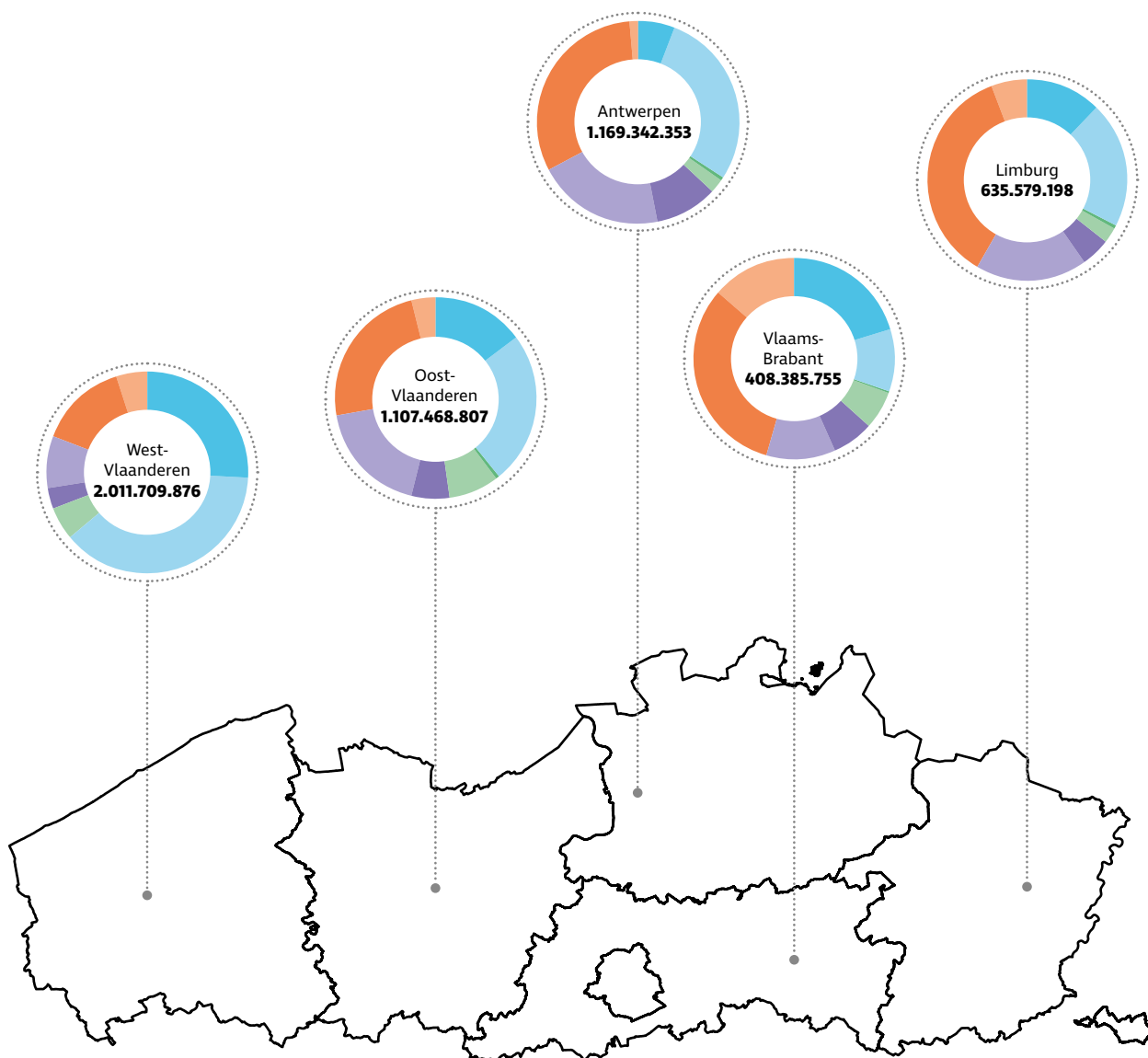
Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

Standaardopbrengst per productierichting, over de vijf provincies in 2015 in euro

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

- gemengde bedrijven
- hokdieren (varkens, pluimvee)
- andere graasdieren (schapen,...)
- gemengd rundvee
- rundvleesproductie
- melkproductie
- tuinbouw
- akkerbouw

Omzet van de industriële sectoren

Evolutie omzet 2012-2016 en verdeling over de provincies

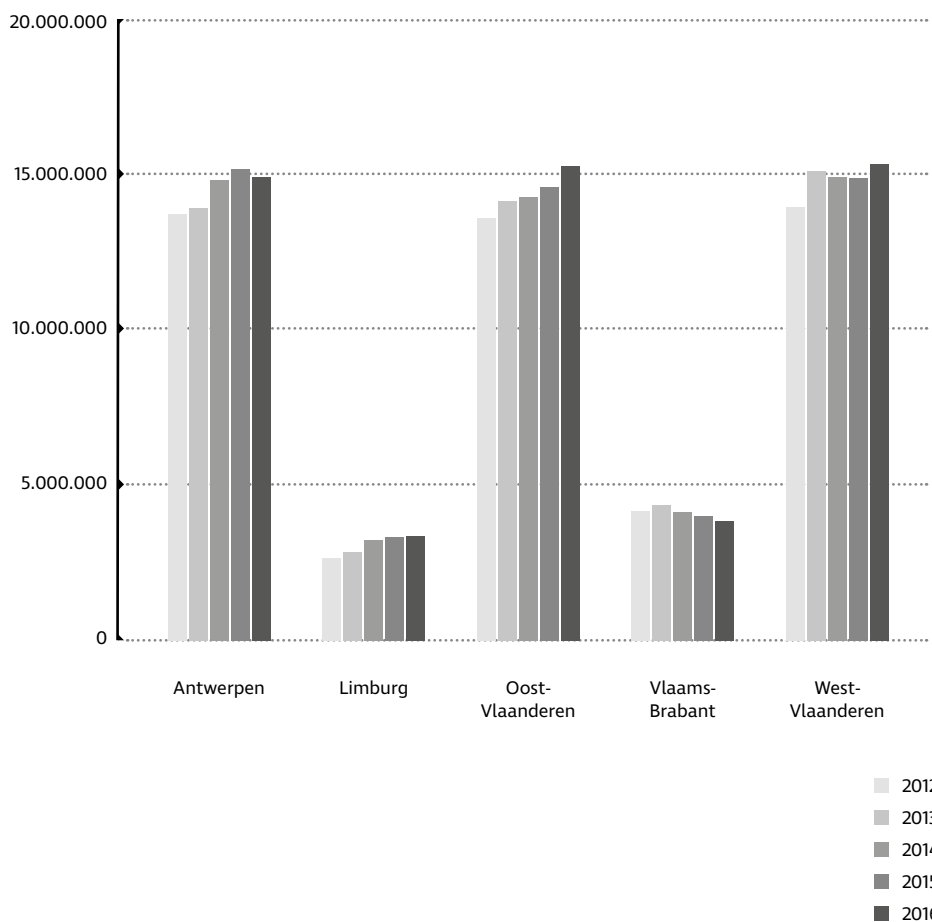
De gerealiseerde omzetten in de industriële sectoren liggen het hoogst in de provincie West-Vlaanderen (15.2 miljard euro of 29 % van de Vlaamse omzet), gevolgd door Oost-Vlaanderen (15.2 miljard euro of 29 % van de Vlaamse omzet) en Antwerpen (14.8 miljard euro of 28 % van de Vlaamse omzet). Daarna volgen de provincies Vlaams-Brabant (3.9 miljard euro of 7 % van de omzet) en Limburg (3.4 miljard euro of 6 % van de omzet).

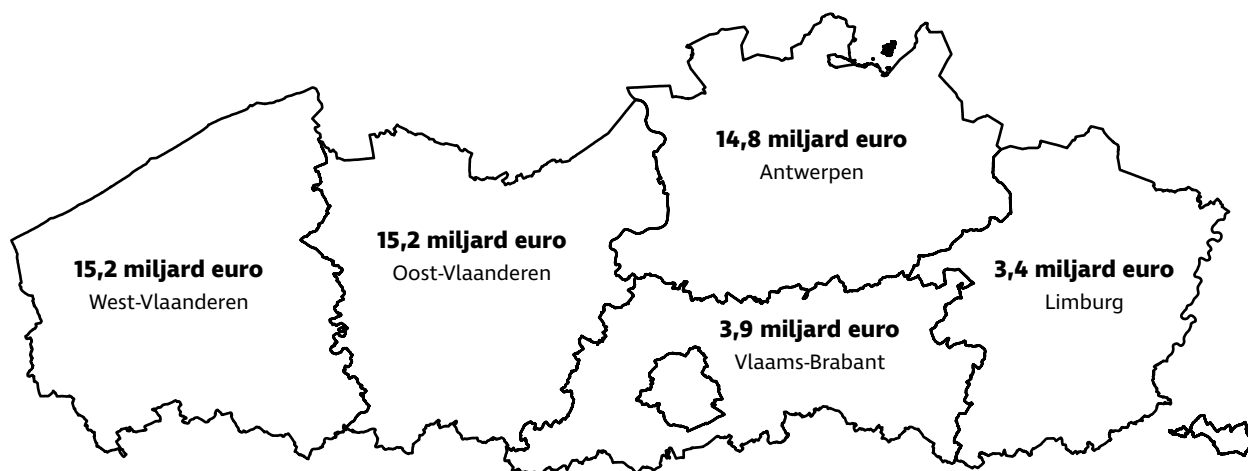
Opvallend hierbij is dat de omzetten die gerealiseerd worden in de provincies West-Vlaanderen, Oost-Vlaanderen en Limburg stijgen over de volledige periode 2012-2016. De omzetten in Vlaams-Brabant zijn dalend sinds 2013 en in de provincie Antwerpen sinds 2016.

Evolutie van de omzet in de industriële sectoren voor de vijf Vlaamse provincies in euro tussen 2012 en 2016

Bron: BTW statistieken FOD Economie

(*1000 euro)

Deze omzet wordt vooral gerealiseerd binnen de sectoren...

Deze omzetten worden vooral gerealiseerd in de voedingsmiddelenindustrie (67%) en in de groot-

handel (23%). Relatief gezien heeft de voedingsindustrie in Oost-Vlaanderen (83%) de grootste impact op de provinciaal gerealiseerde omzet, gevolgd door Antwerpen (63%), Limburg (61%) en

West-Vlaanderen (56%). De groothandel is relatief gezien het belangrijkste binnen de provincies Antwerpen (31%), Limburg (29%), West-Vlaanderen (26%) en Vlaams-Brabant (23%). De vervaardiging

van dranken is relatief gezien het hoogst in Limburg (8%).

Omzet industriële sectoren per productierichting per provincie

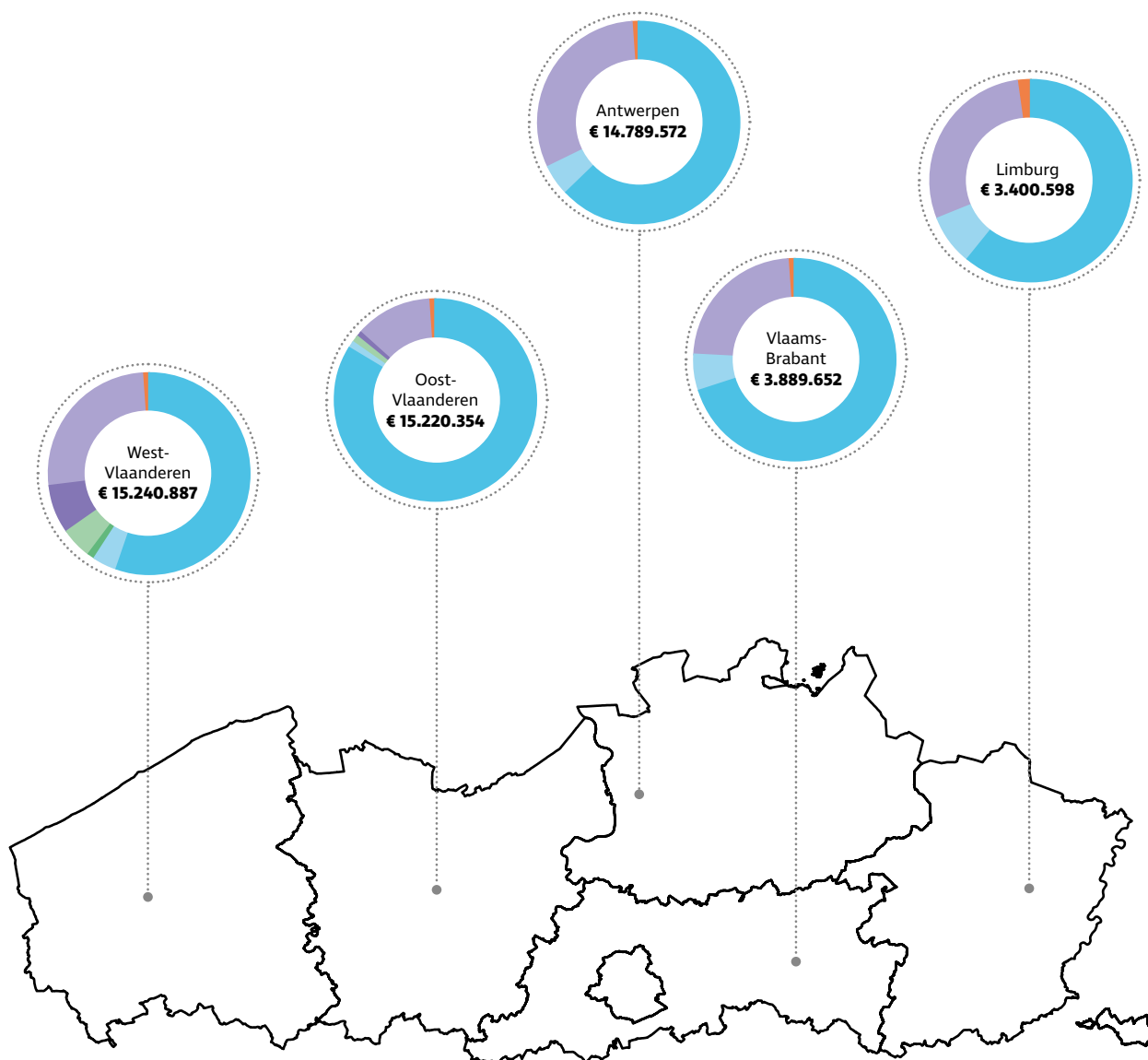
Bron: BTW statistieken FOD Economie

		10 Vervaardiging van voedingsmiddelen	11 Vervaardiging van dranken	12 Vervaardiging van tabaksproducten	13 Textiel	28 Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	46 Groothandel	75 Veterinaire diensten	77 Verhuur en lease	Totaal
Antwerpen	1000 €	9.269.921	807.361	0	0	18.110	4.575.231	113.397	5.552	14.789.572
	%	63	5	0	0	0	31	1	0	100
Limburg	1000 €	2.084.993	264.031	0	0	10.996	972.480	68.098	0	3.400.598
	%	61	8	0	0	0	29	2	0	100
Oost-Vlaanderen	1000 €	12.704.962	199.876	0	202.844	173.184	1.821.229	112.626	5.633	15.220.354
	%	83	1	0	1	1	12	1	0	100
Vlaams-Brabant	1000 €	2.737.844	214.138	0	0	0	884.308	53.362	0	3.889.652
	%	70	6	0	0	0	23	1	0	100
West-Vlaanderen	1000 €	8.522.403	603.314	182.516	692.139	1.198.794	3.898.695	137.659	5.367	15.240.887
	%	56	4	1	5	8	26	1	0	100
Vlaanderen	1000 €	35.320.123	2.088.720	182.516	894.983	1.401.084	12.151.943	485.142	16.552	52.541.063
	%	67	4	0	2	3	23	1	0	100

Totale omzet industriële sectoren over de vijf vlaamse provincies in 2016

Bron: BTW statistieken FOD Economie

- Vervaardiging van voedingsmiddelen
 - Vervaardiging van dranken
 - Vervaardiging van tabaksproducten
 - Textiel
 - Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.
 - Groothandel
 - Veterinaire diensten
 - Verhuur en lease
- (*1000 euro)

Detail omzet voedingsindustrie

Detail omzet voedingsindustrie in de vijf Vlaamse provincies voor 2016

Bron: BTW statistieken FOD Economie

		10.1 Verwerking en conservering van vlees en vervaardiging van vleesproducten	10.2 Verwerking en conservering van vis en van schaal- en weekdieren	10.3 Verwerking en conservering van groenten en fruit	10.5 Vervaardiging van zuivelproducten	10.6 Vervaardiging van maalterijproducten, zetmeel en zetmeelproducten	10.7 Vervaardiging van bakkerijproducten en deegwaren	10.8 Vervaardiging van andere voedingsmiddelen	10.9 Vervaardiging van diervoerders
Antwerpen	1000 €	852.287	0	409.765	166.916	0	516.321	1.841.017	391.436
	%	18	0	13	6	0	18	21	10
Limburg	1000 €	525.436	0	389.564	772.896	0	169.507	148.829	18.052
	%	11	0	12	26	0	6	2	0
Oost-Vlaanderen	1000 €	1.750.763	0	0	1.864.466	1.450.114	836.116	5.267.877	987.506
	%	37	0	0	62	86	30	60	25
Vlaams-Brabant	1000 €	93.913	0	0	166.596	10.600	389.938	973.974	0
	%	2	0	0	6	1	14	11	0
West-Vlaanderen	1000 €	1.462.260	392.380	2.384.234	14.818	228.476	893.507	616.496	2.530.420
	%	31	100	75	0	14	32	7	64
Totaal	1000 €	4.684.659	392.380	3.183.563	2.985.692	1.689.190	2.805.389	8.848.193	3.927.414

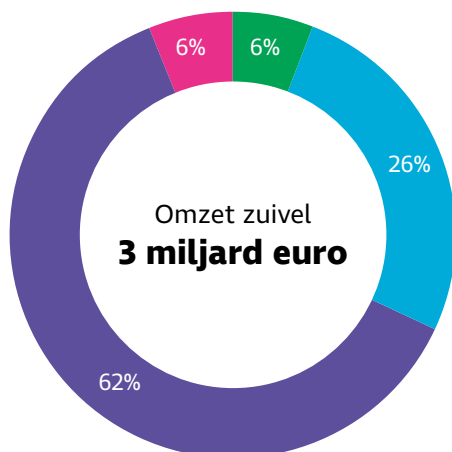
34

De omzetcijfers van het ABC (excl. landbouw) zijn afkomstig van btw-aangiftes van bedrijven met een minimale omzet van 25.000 euro op jaarbasis. De gegevens worden gefilterd in verband met de vertrouwelijkheid. Hiervoor worden een aantal criteria toegepast met betrekking tot het aantal ondernemingen en de dominantie binnen de categorie om te waarborgen dat specifieke bedrijfscijfers niet uit de sectorcijfers te halen zijn. Een gevolg hiervan is dat de som van de omzetcijfers op een meer gedetailleerd niveau (tabel p. 34) niet overeenkomen met de cijfers op een hoger niveau (tabel p. 32). Uit een confrontatie van beide tabellen blijkt dat vooral in de provincies Vlaams-Brabant en Antwerpen vertrouwelijke data aanwezig is die niet gedetailleerd wordt weergegeven.

De omzet uit zuivel voor 2016 wordt vooral gerealiseerd in de provincie Oost-Vlaanderen (62%) en Limburg (26%).

Zuivel (2016)

Bron: BTW statistieken FOD Economie

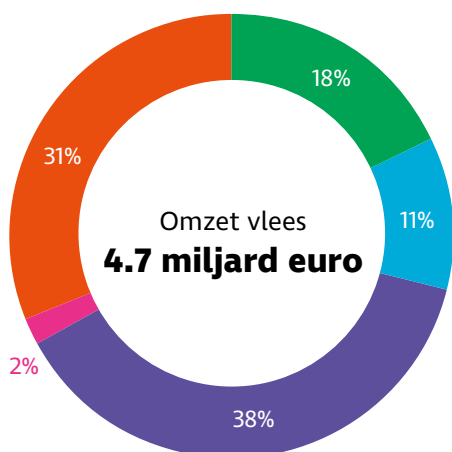
- Antwerpen
- Limburg
- Oost-Vlaanderen
- Vlaams-Brabant

West-Vlaanderen 0%

De omzet uit vlees voor 2016 wordt vooral gerealiseerd binnen de provincies West-Vlaanderen (31%) en Oost-Vlaanderen (38%), gevolgd door Antwerpen (18%) en Limburg (11%).

Vlees (2016)

Bron: BTW statistieken FOD Economie

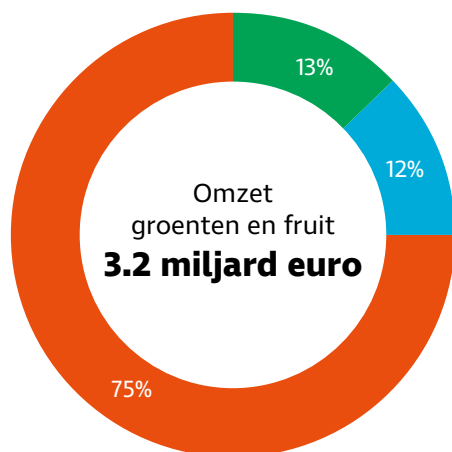
- Antwerpen
- Limburg
- Oost-Vlaanderen
- Vlaams-Brabant
- West-Vlaanderen

35

De omzet uit groenten en fruit voor 2016 wordt gerealiseerd in de provincies West-Vlaanderen (85%) en Antwerpen (15%).

Groenten en fruit (2016)

Bron: BTW statistieken FOD Economie

- Antwerpen
- Limburg
- West-Vlaanderen

Vlaams-Brabant 0% - Oost-Vlaanderen 0%

Omzet agrobusinesscomplex

In 2015 werd binnen het Vlaamse agrobusiness-complex een totale omzet gerealiseerd van 57,1 miljard euro. Hiervan was 5,3 miljard (9%) afkomstig van de landbouwbedrijven en 51,8 (91%) van de overige ABC bedrijven.

Het grootste deel van deze omzet werd gerealiseerd in de provincies West-Vlaanderen (16,8 miljard euro), Antwerpen (16,2 miljard euro) en Oost-Vlaanderen (15,6 miljard euro). Het aandeel van de provincies Vlaams-Brabant (4 miljard euro) en Limburg (3,3 miljard euro) is kleiner.

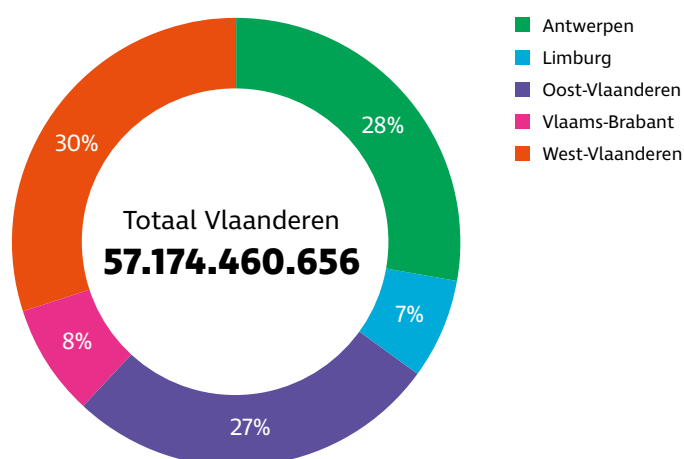
Totale omzet ABC per provincie in euro

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek en BTW statistieken FOD Economie

2015	Landbouw (SO>25000)	Overige ABC bedrijven	Totaal
Antwerpen	1.169.342.353	15.058.671.000	16.228.013.353
Limburg	635.579.198	3.376.714.000	4.012.293.198
Oost-Vlaanderen	1.107.468.807	14.542.309.333	15.649.778.140
Vlaams-Brabant	408.385.755	4.071.361.333	4.479.747.088
West-Vlaanderen	2.011.709.876	14.792.919.000	16.804.628.876
Totaal Vlaanderen	5.332.485.989	51.841.974.667	57.174.460.656

36

Bron: Departement Landbouw en Visserij en AD Statistiek

4

Toegevoegde waarde

De bruto toegevoegde waarde geeft het verschil weer tussen de eindproductiewaarde en het intermediaire verbruik, zonder rekening te houden met subsidies en afschrijvingen. Deze indicator wordt gebruikt om het relatieve economische belang van de landbouw in de economie van het desbetreffende land te meten. In 2015 bedroeg het aandeel van de landbouw (inclusief bosbouw en visserij) in de totale bruto toegevoegde waarde in Vlaanderen 0,9% en in België 0,7%.

Wanneer de bruto toegevoegde waarde vermeerderd wordt met de subsidies en verminderd met de taksen en de afschrijvingen, verkrijgt men de netto toegevoegde waarde tegen factorkosten.

Door de toegevoegde waarde van het agrobusinesscomplex tegen het licht te houden kunnen we uitspraken doen over het algehele economische belang van het ABC in onze economie.

Toegevoegde waarde van de land-en tuinbouwsector

De bruto toegevoegde waarde in de sectoren Landbouw, bosbouw en visserij stijgt in het Vlaams gewest tussen 2011 en 2015 met ruim 15%.

Vlaams-Brabant is de enige provincie waar de Bruto toegevoegde waarde in de sectoren Landbouw, bosbouw en visserij tussen 2011 en 2015 daalt.

In de provincie Antwerpen is er de grootste stijging (bijna 30%). De provincie

Bruto toegevoegde waarde voor de land-en tuinbouwsector over de vijf provincies van 2011 tot 2015 in euro

Bron: Nationale bank van België

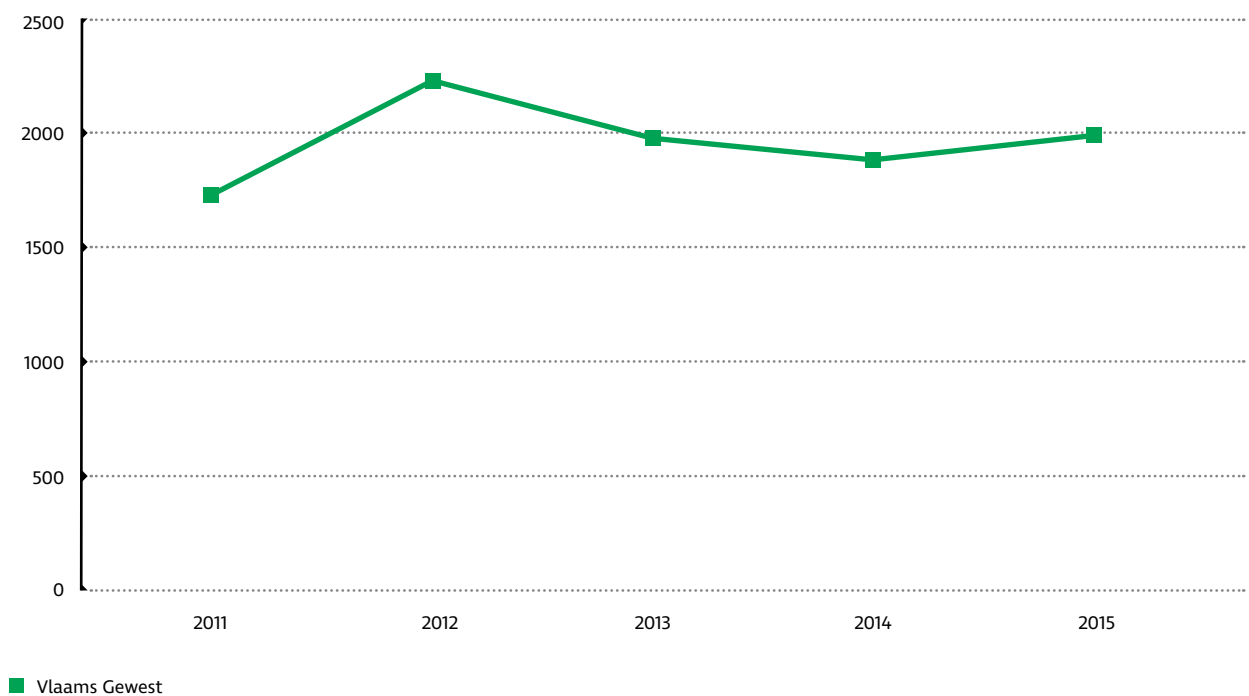
(*1.000.000)

Bruto toegevoegde waarde landbouw, bosbouw en visserij (AA)	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	387,2	505,1	458,6	471,5	501,3
Limburg	248,5	301,7	281,5	261,4	272
Oost-Vlaanderen	332,4	427,5	388,4	369,3	387,3
Vlaams-Brabant	192,8	213	182,1	157,7	172,5
West-Vlaanderen	571,4	786,9	671,5	617,7	661,5
Vlaams Gewest	1.732,3	2.234,2	1.982,1	1.877,6	1.994,6

Evolutie van de bruto toegevoegde waarde voor de land-en tuinbouwsector in Vlaanderen

Bron: Nationale bank van België

(*1.000.000)

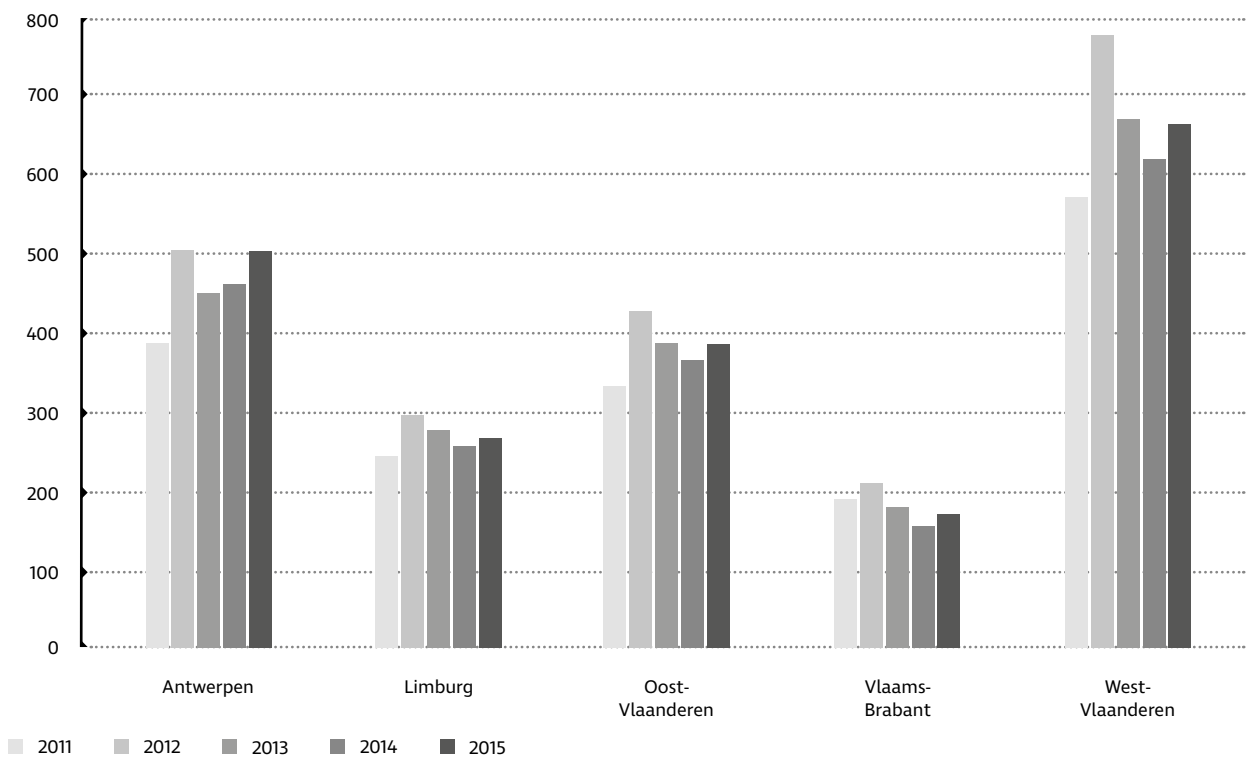

40

Evolutie van de bruto toegevoegde waarde in de land-en tuinbouwsector per provincie

Bron: Nationale bank van België

(*1.000.000)

Toegevoegde waarde

Toegevoegde waarde van de industriële sectoren

De Bruto toegevoegde waarde in de sectoren vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten kent een gelijkaardige stijging voor het Vlaamse gewest (+16%) als de sectoren Landbouw, bosbouw en visserij.

In deze categorie wordt de grootste stijging gerealiseerd door de provincie Oost-Vlaanderen (+ca. 27%)

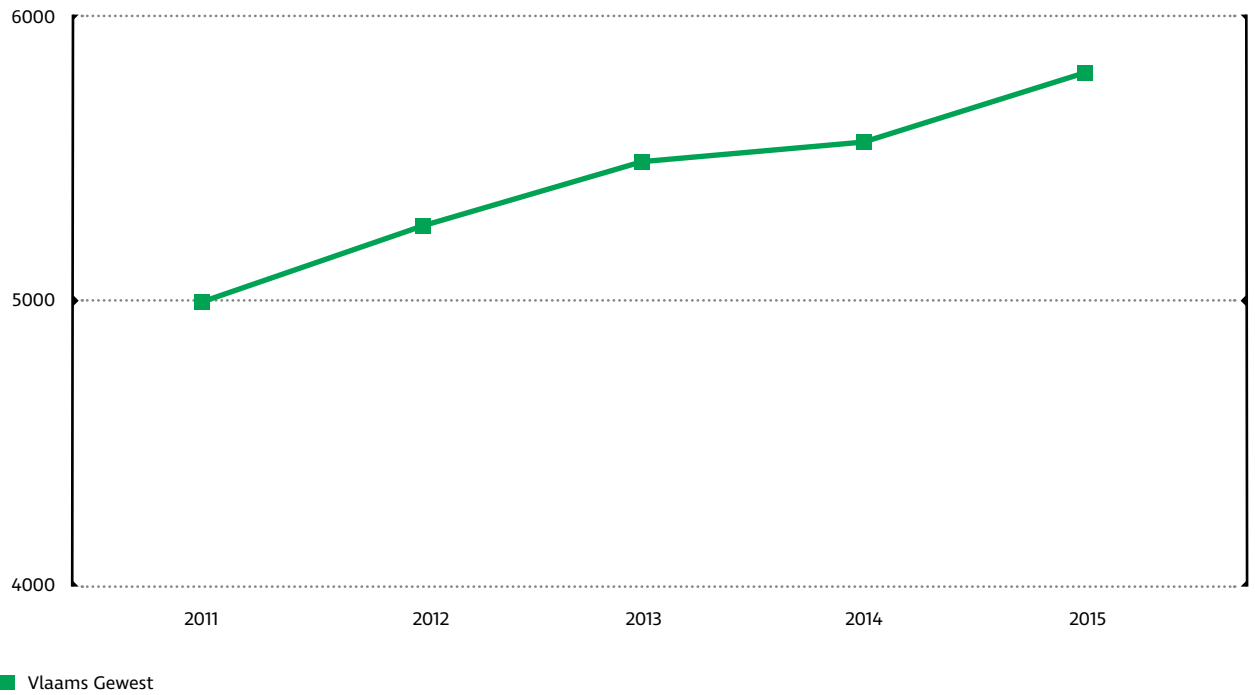
Bruto toegevoegde waarde van de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten over de vijf Vlaamse provincies in euro voor 2011-2015

Bron: Nationale bank van België
(*1.000.000)

Bruto toegevoegde waarde vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten (CA)	2011	2012	2013	2014	2015
Antwerpen	1.246,8	1.239,1	1.254,2	1.164,3	1.293,8
Limburg	401,6	465,3	504,2	497,4	493,3
Oost-Vlaanderen	1.160,1	1.206,9	1.270,8	1.399,7	1.480,7
Vlaams-Brabant	953,8	1.033	1.083,1	1.058,2	1.067,1
West-Vlaanderen	1.235,2	1.322,3	1.380,7	1.442,6	1.472,8
Vlaams Gewest	4.997,5	5.266,6	5.493	5.562,2	5.807,7

Evolutie van de bruto toegevoegde waarde voor de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten in Vlaanderen in euro

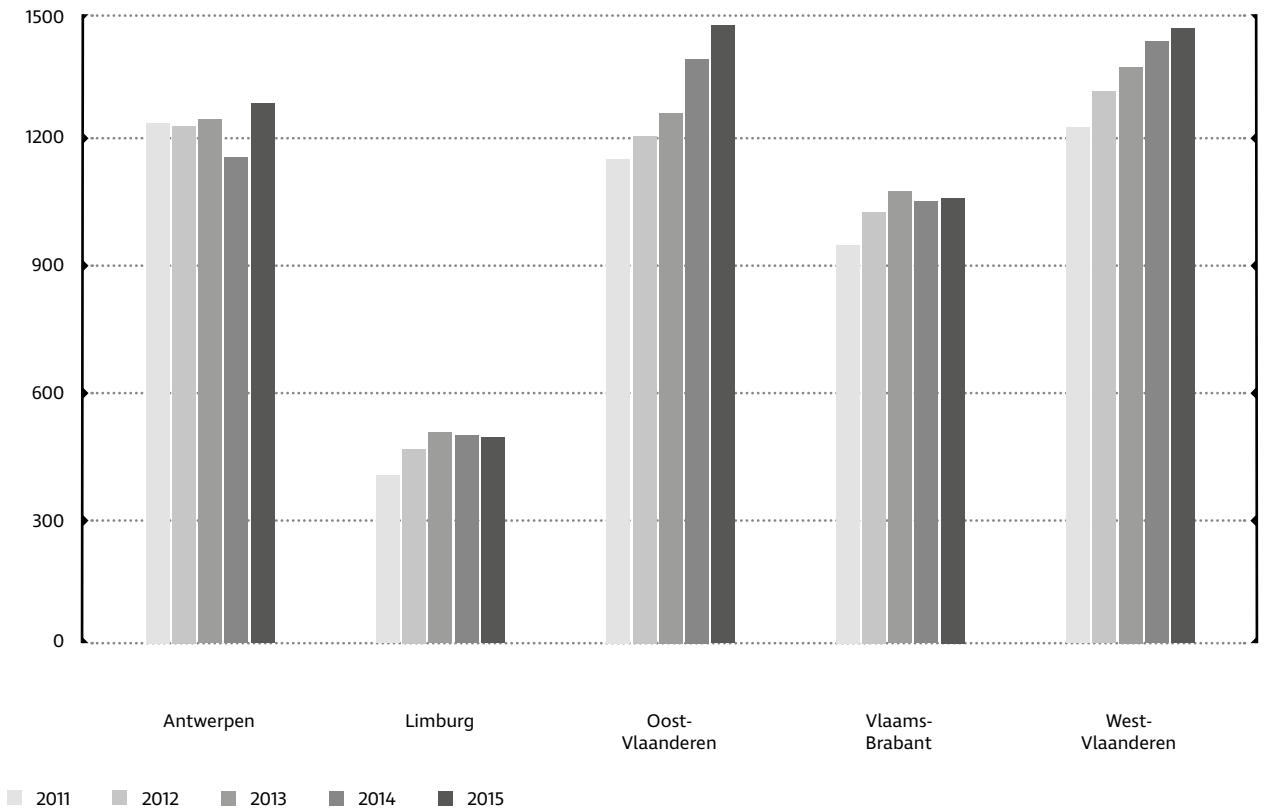
Bron: Nationale bank van België
(*1.000.000)

42

Evolutie van de bruto toegevoegde waarde voor de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten voor de vijf provincies in euro

Bron: Nationale bank van België
(*1.000.000)

Toegevoegde waarde

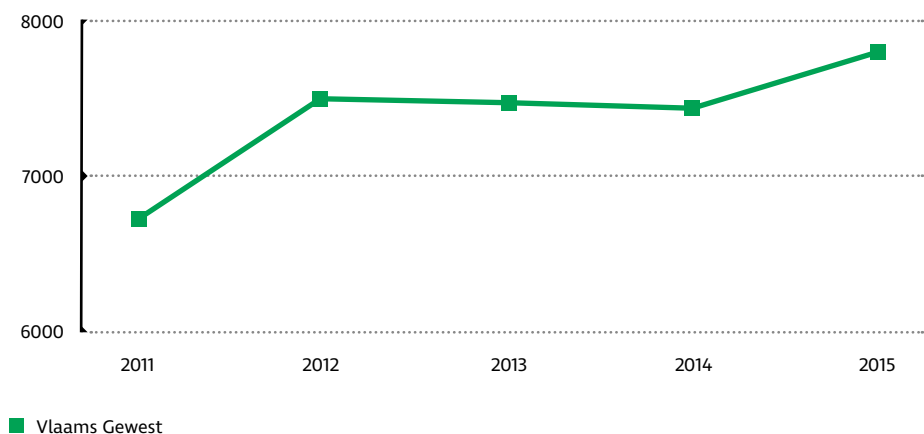
Toegevoegde waarde van beide domeinen

De bruto toegevoegde waarde van de land-en tuinbouwsector én de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten kent na een stagnatie een nieuwe stijging in Vlaanderen.

Deze stijging herkent men vooral in Antwerpen, Oost-Vlaanderen en West-Vlaanderen. In Vlaams Brabant en Limburg zien we een stagnatie van de toegevoegde waarde in de recente jaren.

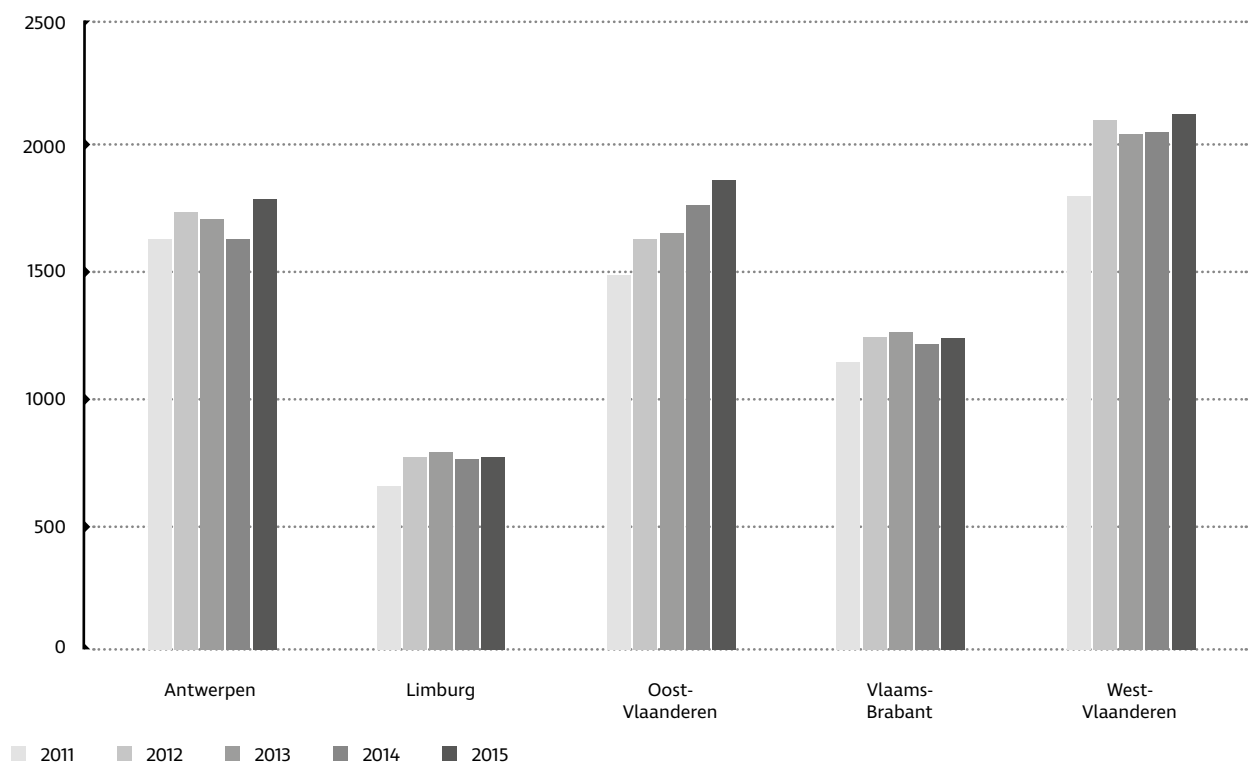
Evolutie van de bruto toegevoegde waarde voor de land-en tuinbouwsector en de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten in Vlaanderen in euro

Bron: Nationale bank van België
(*1.000.000)

Evolutie van de bruto toegevoegde waarde voor de land-en tuinbouwsector en de vervaardiging van voedingsmiddelen, dranken en tabaksproducten in de vijf provincies in euro

Bron: Nationale bank van België
(*1.000.000)

5

Investeringsen

De landbouwstiel uitoefenen staat garant voor grote investeringen. Dit geldt eveneens voor de industriële sectoren die vervat zitten in het agrobusinesscomplex. Een investering gaat altijd samen met een toekomstvisie die men heeft over zijn stiel. Via de investeringen komt men dus heel wat te weten over de gezondheid van het ABC en licht men een tipje van de sluier over de toekomst van het ABC.

Aantal investeringen

Evolutie 2012-2016 en verdeling over de provincies

ren (24%) en Antwerpen (18%), Vlaams-Brabant (11%) en Limburg (6%).

In 2016 werd in Vlaanderen voor 1.3 miljard euro geïnvesteerd binnen het agrobusinesscomplex. Deze investeringen vinden grotendeels plaats binnen de provincie West-Vlaanderen (40%). Op een afstandje volgen de provincies Oost-Vlaande-

In 2016 kent de provincie West-Vlaanderen de sterkste stijging in gerealiseerde investeringen, gevolgd door de provincie Vlaams-Brabant.

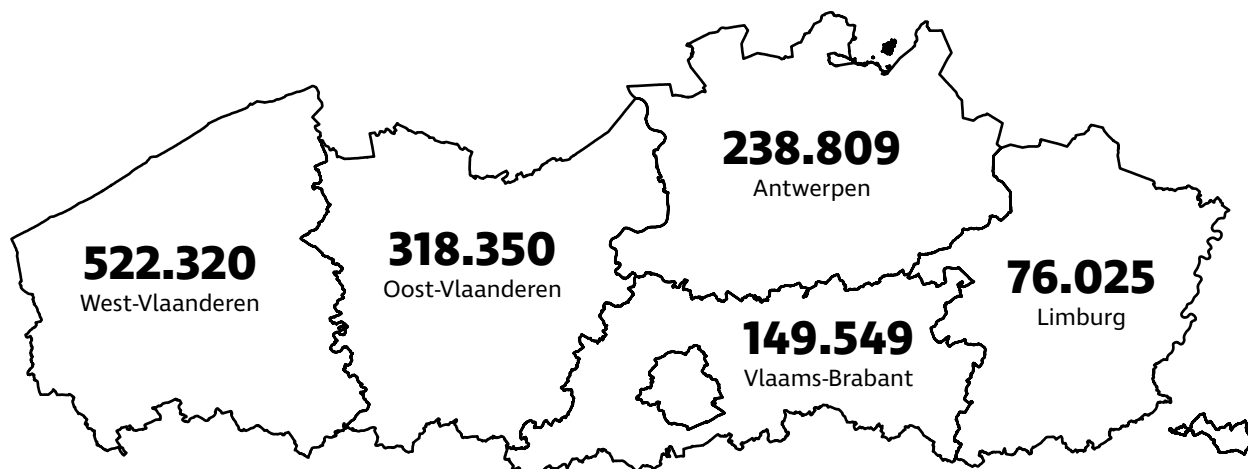
Evolutie van investeringen over de verschillende Vlaamse provincies binnen het ABC
Bron: BTW statistieken 2016 FOD Economie

		2012	2013	2014	2015	2016
Antwerpen	1000€	207.703	221.917	261.886	233.996	238.809
	%	18	21	23	20	18
Limburg	1000€	65.039	66.746	67.401	92.683	76.025
	%	5	6	6	8	6
Oost-Vlaanderen	1000€	293.363	298.304	381.294	362.259	318.350
	%	25	29	33	30	24
Vlaams-Brabant	1000€	248.664	144.249	130.537	107.275	149.549
	%	21	14	11	9	11
West-Vlaanderen	1000€	368.655	306.743	313.773	398.114	522.320
	%	31	30	27	33	40
Totaal Vlaanderen	1000€	1.183.424	1.037.959	1.154.891	1.194.327	1.305.053
	%	100	100	100	100	100

Verdeling van de investeringen over de verschillende provincies (2016)

Bron: BTW statistieken 2016 FOD Economie

(*1000)

Situering investeringen

De bedrijven zijn vooral gesitueerd binnen de sectoren...

De investeringen zijn grotendeels gesitueerd binnen de voedingsmiddelenindustrie die respectievelijk 77% van de investe-

ringen in Vlaams-Brabant, 76% van de investeringen in Oost-Vlaanderen en 63% van de investeringen in West-Vlaanderen, 66% in Limburg en 53% in Antwerpen voor haar rekening neemt. In absolute cijfers was de investering

in de voedingssector het grootst in de provincie West-Vlaanderen.

Daarnaast werd ook nog sterk geïnvesteerd in de drankenindustrie en de groothandel.

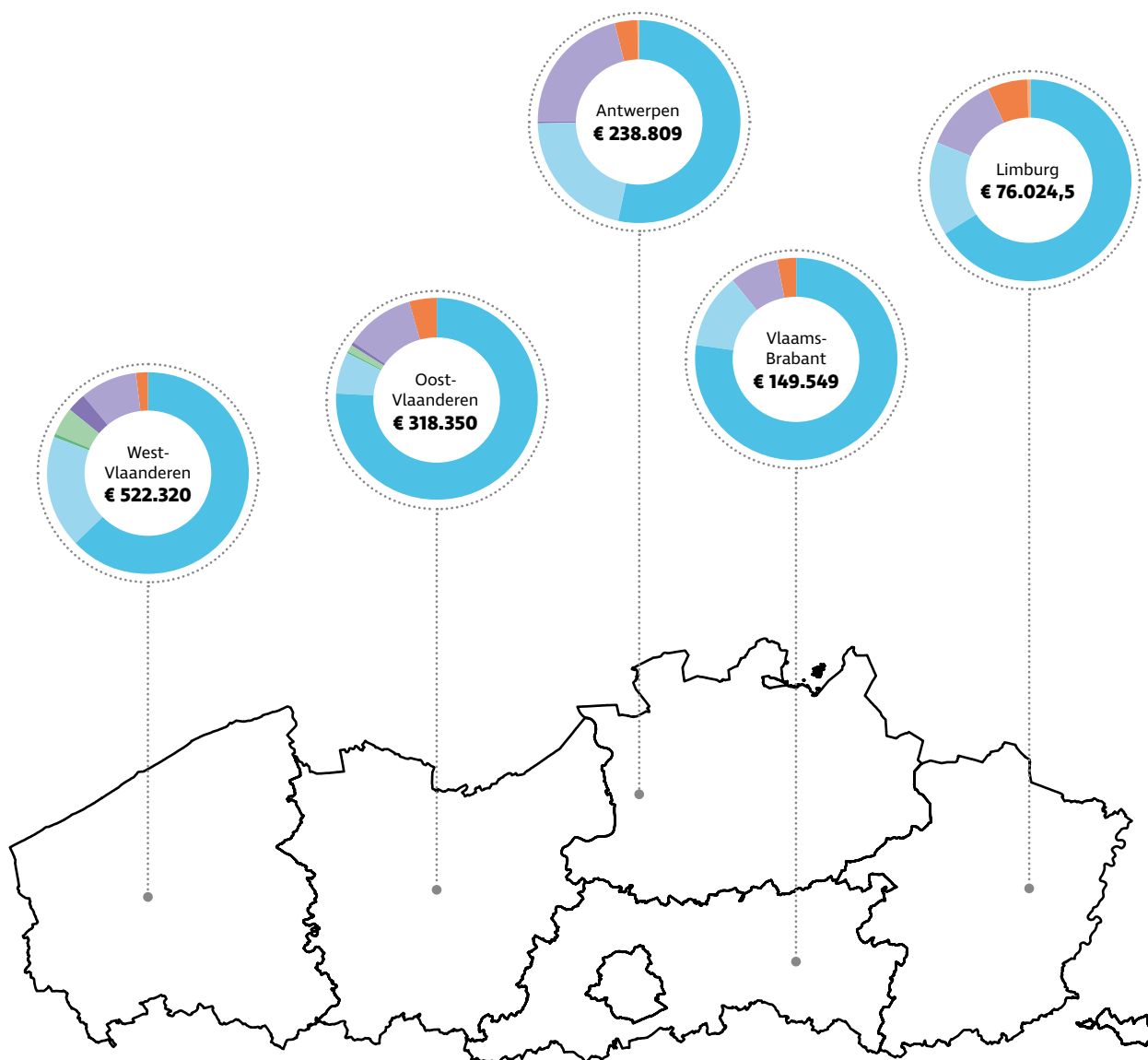
Aantal investeringen in 2016 over de verschillende sectoren heen
Bron: BTW statistieken FOD Economie

	Antwerpen		Limburg		Oost-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		West-Vlaanderen	
	(1000€)	%	(1000€)	%	(1000€)	%	(1000€)	%	(1000€)	%
10 Vervaardiging van voedingsmiddelen	127.659	53,5	49.961	66	240.909	76	115.252	77	330.075	63
11 Vervaardiging van dranken	50.806	21	11.511	15	21.333	7	18.487	12	92.318	18
12 Vervaardiging van tabaksproducten	0	0	0	0	1.277	0,5	0	0	2.824	0,5
13 Textiel	0	0	0	0	3.058	1	0	0	23.819	4,5
28 Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.	432	0,25	0	0	2.083	0,5	0	0	16.369	3
46 Groothandel	50.992	21	9.391,5	12	36.061	11	11.650	8	47.568	9
75 Veterinaire diensten	8.584	4	4.837	6,5	13.629	4	4.160	3	9.164	2
77 Verhuur en lease	336	0,25	324	0,5	0	0	0	0	183	0
Totaal	238.809	100	76.024,5	100	318.350	100	149.549	100	522.320	100

Investerings in 2016 over de verschillende sectoren

Bron: BTW statistieken FOD Economie

- Vervaardiging van voedingsmiddelen
 - Vervaardiging van dranken
 - Vervaardiging van tabaksproducten
 - Textiel
 - Vervaardiging van machines, apparaten en werktuigen, n.e.g.
 - Groothandel
 - Veterinaire diensten
 - Verhuur en lease
- (*1000 euro)

Detail investeringen

Detail investeringen van de bedrijven voedingsindustrie in de sectoren vlees, zuivel en groenten en fruit.

Bij de verdeling van de investeringen over de provincies viel het

grote aandeel (40%) van West-Vlaanderen vooral op. Deze investeringen vinden vooral plaats binnen de verwerkende groentesector, meteen ook de enige provincie die zo zwaar investeert binnen deze sector.

Binnen de vleesindustrie, bakkerijproducten en vervaardiging van andere voedingsmiddelen werden in 2016 de grootste investeringen verricht.

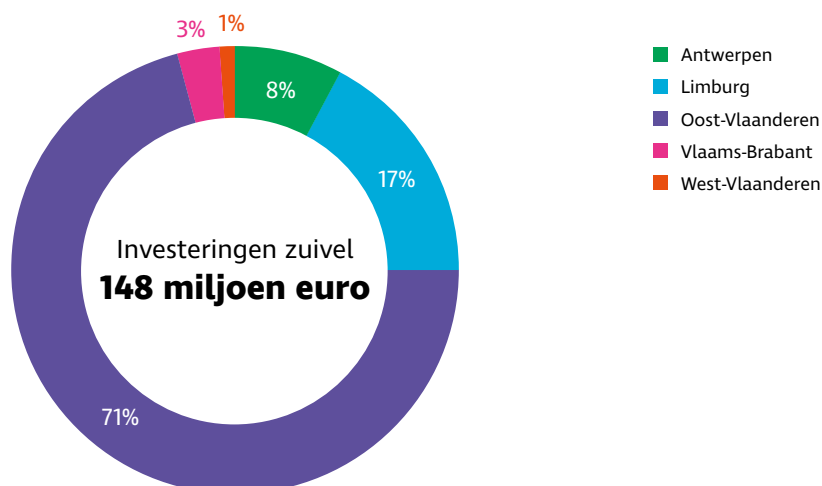
Investerings binnen de voedingsindustrie - 2016

Bron: BTW statistieken 2016 FOD Economie

	Antwerpen		Limburg		Oost-Vlaanderen		Vlaams-Brabant		West-Vlaanderen	
	(1000€)	%	(1000€)	%	(1000€)	%	(1000€)	%	(1000€)	%
10.1 Verwerking en conservering van vlees en vervaardiging van vleesproducten	19.519	16	10.125	8	47.936	40	1.922	2	41.387	34
10.3 Verwerking en conservering van groenten en fruit	1.881	1	0	0	7.147	4	0	0	168.499	95
10.5 Vervaardiging van zuivelproducten	6.280	8	12.794	17	52.396	71	2.039	3	550	1
10.6 Vervaardiging van maalderijproducten, zetmeel en zetmeelproducten	0	0	0	0	8.343	36	0	0	14.528	64
10.7 Vervaardiging van bakkerijproducten en deegwaren	26.350	14	8.123	4	45.315	25	40.918	22	63.167	34
10.8 Vervaardiging van andere voedingsmiddelen	42.846	27	4.853	3	49.796	32	38.159	24	22.296	14
10.9 Vervaardiging van diervoeders	8.557	21	364	1	14.020	35	0	0	17.214	43
Totaal	105.433	13,5	36.259	5	224.953	29	83.038	11	327.641	42

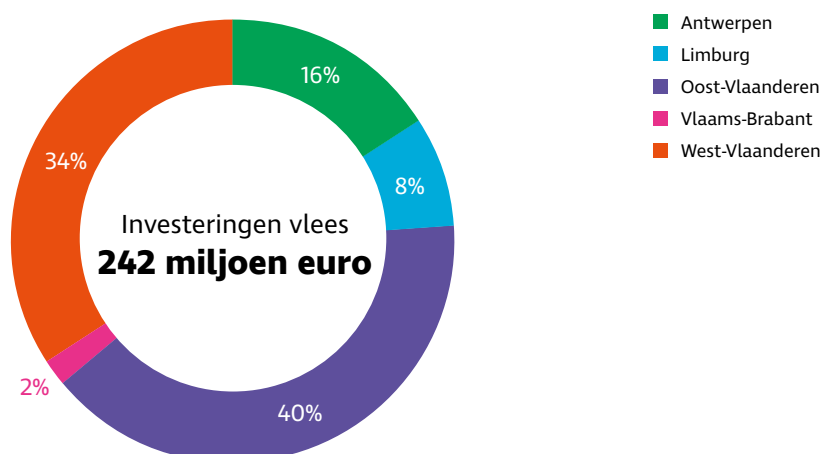
Zuivel

Bron: BTW statistieken FOD Economie

Vlees

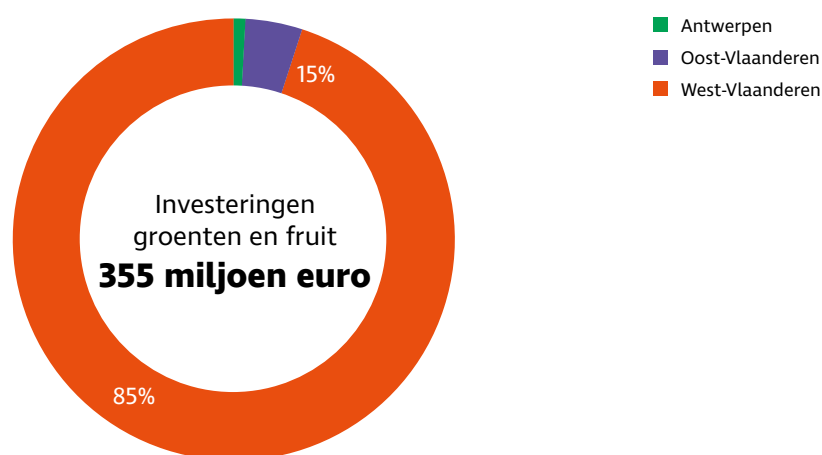
Bron: BTW statistieken FOD Economie

51

Groenten en fruit

Bron: BTW statistieken FOD Economie

Limburg 0% - Vlaams-Brabant 0%

Geplande investeringen in de land- en tuinbouwsector

Om een beeld te vormen van de intentie tot investeringen in de land- en tuinbouw wordt er gekeken naar data die gekend zijn bij Departement Landbouw en Visserij. Het Vlaams Landbouwinvesteringsfonds (VLIF) ondersteunt de Vlaamse land- en tuinbouw door middel van duurzame investeringen te stimuleren.

De VLIF-regelgeving vormt de basis om in het Vlaamse Gewest en binnen een door de EU bepaald kader inzake plattelandsontwikkeling uitvoering te geven aan het structuur- en investeringsbeleid van de Vlaamse Regering ten aanzien van de land- en tuinbouwers en hun verenigingen. De VLIF-regelgeving en het uitvoeringsbesluit zijn sinds 2000 meermaals bijgesteld in het kader van een gewijzigd EU-beleid of de heroriëntatie van het Vlaamse beleid om in te spelen op nieuwe noden in de land- en tuinbouwsector en om budgettaire redenen.

De land- en tuinbouwers, alsmede hun coöperaties en vennootschappen is een doelgroep die het VLIF beoogt bij de verlening van financiële steun bij investeringen. De verleende steun heeft als doel verrichtingen te ondersteunen die de structuur van de land- en

tuinbouwbedrijven verbeteren, hun rendabiliteit verzekeren en de kostprijs verminderen.

In de periode 2007 - 2013 en bijkomend voor 2014 kaderde de steun in het kader van het tweede Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPOII).

Vanaf 2015 konden de landbouwers voor het eerst VLIF-steun aanvragen in het kader van het derde Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO III). Dit plan keurde de Europese Commissie goed voor de periode 2015 tot 2020.

Een inschatting van investeringen in de land- en tuinbouw gebeurt op basis van de ingediende investeringskosten voor subsidiëring bij het VLIF. De ingediende investeringskosten zijn de kosten van de investering, exclusief BTW zoals door de aanvrager opgegeven werd tijdens het invullen van de steunaanvraag. De geplande investeringen, opgelijst in een steunaanvraag worden niet noodzakelijk allemaal uitgevoerd en de opgegeven investeringsbedragen zijn dikwijls ramingen. Alle aangemelde investeringen worden gerangschikt van hoog naar laag op basis van een doelmatigheidsscore. De score

weerspiegelt de bijdrage tot de realisatie van de doelstellingen van de VLIF steunmaatregel. De geselecteerde investeringen worden toegelaten tot de steunregeling.

Met andere woorden geven de cijfers over ingediende steunaanvragen een beeld van rijpend investeringsplannen van investeringen die 'overwogen' worden en waarvan het selectieresultaat mee bepalend zal zijn voor de uitvoering ervan.

Evolutie van aangevraagde investeringskost VLIF in de land- en tuinbouw per provincie in euro

Bron: VLIF-activiteitenverslagen 2012, 2013, 2014, 2015, 2016

Aangevraagde investeringskost VLIF		Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
PDPO II	2012	106.019.697	53.805.723	135.142.699	42.014.031	211.557.132	548.539.282
	2013	104.411.173	54.885.570	96.806.469	33.262.494	173.106.400	462.472.106
	2014	100.057.887	59.544.848	120.365.572	36.550.221	226.790.281	543.308.808
	Evolutie 2012 - 2014	-6%	11%	-11%	-13%	7%	-1%
PDPO III	2015	135.720.776	41.506.866	63.043.717	28.643.846	162.119.285	431.034.490
	2016	127.626.364	44.103.880	99.249.653	34.614.224	201.243.233	506.837.355
	Evolutie 2015 - 2016	-6%	6%	57%	21%	24%	18%
Evolutie 2012 - 2016		20,38%	-18,03%	-26,56%	-17,61%	-4,88%	-7,60%

54

Cijfers zijn exclusief ingetrokken steunaanvragen en niet ontvankelijke steunaanvragen

Steunaanvragen VLIF		Antwerpen	Limburg	Oost-Vlaanderen	Vlaams-Brabant	West-Vlaanderen	Vlaanderen
PDPO II	2012	533	376	714	260	1.217	3.100
	2013	426	361	609	273	1.021	2.690
	2014	457	288	621	224	1.009	2.599
	Evolutie 2012 - 2014	-14%	-23%	-13%	-14%	-17%	-16%
PDPO III	2015	387	201	382	135	729	1.834
	2016	421	233	476	171	1.085	2.386
	Evolutie 2015 - 2016	9%	16%	25%	27%	49%	30%
Evolutie 2012 - 2016		-21,01%	-38,03%	-33,33%	-34,23%	-10,85%	-23,03%

Cijfers zijn exclusief ingetrokken steunaanvragen en niet ontvankelijke steunaanvragen

De geplande investeringen in de land- en tuinbouw toont over de periode 2012-2016 een dalende trend.

In het jaar 2012 er in Vlaanderen 548 miljoen euro geïnvesteerd. Op het einde In 2016 investeerden de land- en tuinbouwers voor 506 miljoen euro in Vlaanderen.

Een trend van minder ingediende steunaanvragen in vergelijking met voorgaande jaren wordt vastgesteld, uitgezonderd voor 2016. Dezelfde trend is waarneembaar voor

alle Vlaamse provincies. De daling is deels te verklaren door de lange economische crisis en de daar bijhorende onzekere toekomstperspectieven.

Selectie van investeringskosten waarop steunregeling wordt toegepast

Vanaf 2015 konden de landbouwers voor het eerst VLIF-steun aanvragen in het kader van het derde Vlaams Programma voor Plattelandsontwikkeling (PDPO III). Er werd een selectieprocedure uitgewerkt die borg staat

voor de gelijke behandeling van aanvragers, een beter gebruik van financiële middelen en de uitvoering van de Europese doelstellingen inzake plattelandsontwikkeling.

Uit de invoering van het selectiesysteem voor steunaanvragen, blijkt dat de selectie ontwikkeld voor investeringssteun de maatregeldoelstelling accentueert. De investeringen met een hogere score op duurzaamheid en de investeringen uitgevoerd door jonge landbouwers, werden geselecteerd voor subsidiëring. Hierdoor

draagt het VLIF bij aan een duurzame landbouw en moedigt het de generatiewissel binnen de landbouw aan. Een geselecteerde investering krijgt ofwel 15% ofwel 30% van het investeringsbedrag. Geselecteerde verrichtingen worden verder nog getoetst aan de VLIF voorwaarden. De steun wordt immers pas na onderzoek en het bewijs van de vervulling van de gestelde voorwaarden toegekend.

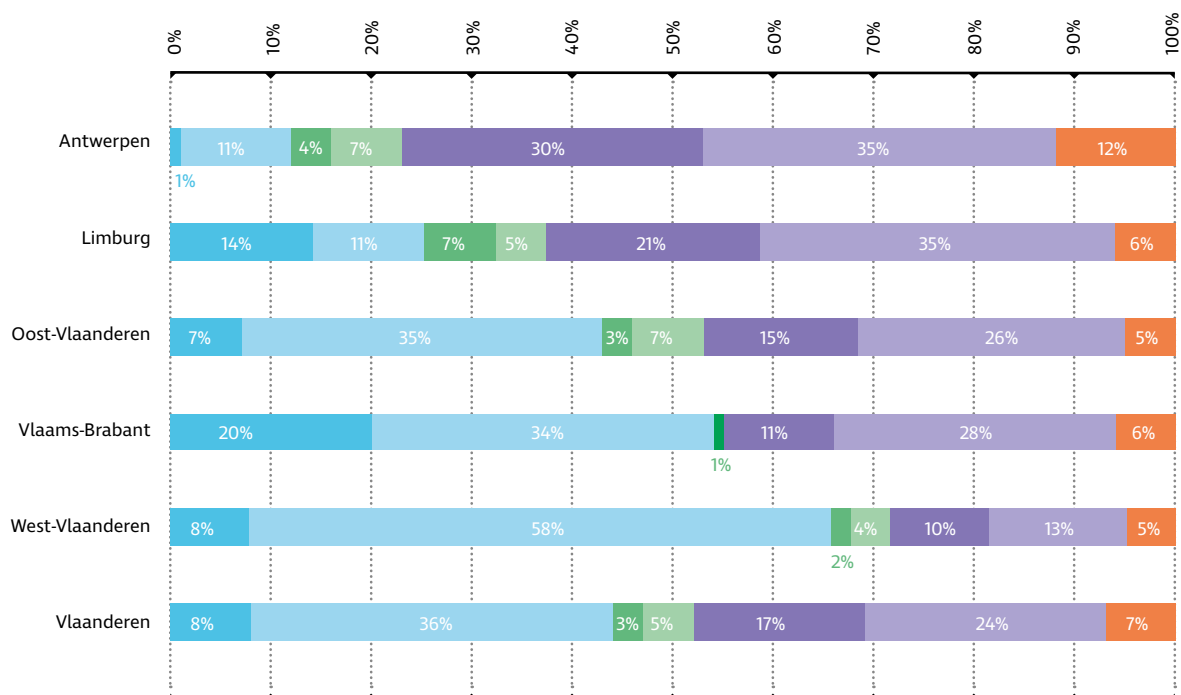
Overzicht aangevraagde investeringskost VLIF per landbouwsector
 Bron: VLIF-activiteitenverslagen 2015, 2016

	2015	% sector	2016	% sector
Akkerbouw	€ 22.837.743	5%	€ 39.116.558,00	8%
Gemengd	€ 109.548.343	25%	€ 184.307.274,00	36%
Overige*	€ 20.286.817	5%	€ 14.765.211,00	3%
Pluimvee	€ 37.712.606	9%	€ 26.177.693,00	5%
Rundvee	€ 107.200.936	25%	€ 85.472.816,00	17%
Tuinbouw	€ 103.631.705	24%	€ 122.818.991,00	24%
Varkens	€ 29.816.340	7%	€ 34.178.812,00	7%
Vlaanderen	€431.034.490	100%	€ 506.837.355,00	100%

* Sector overige bestaat het meest uit bedrijven met andere dieren dan pluimvee, runderen en varkens

Het hoogst ingediend bedrag van investeringen is bestemd voor gemengde bedrijven, gevolgd door de tuinbouw (glastuinbouw + tuinbouw in openlucht + fruitteelt) en de rundveesector in 2016. In de provincies Oost-Vlaanderen, West-Vlaanderen en Vlaams-Brabant wordt het meest geïnvesteerd in gemengde bedrijven. Volgens de ingediende investeringsbedragen wordt in de provincies Antwerpen en Limburg het meest geïnvesteerd in de tuinbouwsector.

Aangevraagde investeringskost VLIF per landbouwsector en per provincie - 2016
Bron: VLIF 2016, eigen berekeningen Oost-Vlaanderen

*Overige bestaat het meest uit bedrijven met andere dieren dan pluimvee, runderen en varkens.

- akkerbouw
- gemengd
- overige*
- pluimvee
- rundvee
- tuinbouw
- varkens

Methodologie

Om het agrobusinesscomplex te becijferen, is het noodzakelijk om de industriële sectoren te definiëren die met de land- en tuinbouwsector verwant zijn. Om dit af te bakenen werd de definiëring van het agrobusinesscomplex door het LARA-rapport gebruikt. In deze studie is er gekozen voor de volgende NACE-codes (2008) om het agrobusinesscomplex rond de land- en tuinbouw weer te geven:

- Vervaardiging van voedingsmiddelen: 10, 101, 103, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110, 120, 131, 132, 1011, 1012, 1013, 1020, 1031, 1032, 1039, 1041, 1051, 1052, 1061, 1062, 1071, 1072, 1073, 1081, 1082, 1083, 1084, 1085, 1086, 1089, 1091, 1092
- vervaardiging van dranken: 1101, 1102, 1105, 1106, 1107
- vervaardiging van tabaksproducten: 12, 1200
- textielindustrie: 1310, 1320
- vervaardiging van chemische producten voor de landbouw: 2020
- vervaardiging van machines voor de landbouw en bosbouw: 2830
- groothandel: 4611, 4621, 4622, 4623, 4624, 4631, 4661
- veterinaire diensten: 7500
- verhuur en lease: 7731

Bij de indicatoren **tewerkstelling en toegevoegde waarde** is er een afwijkende keuze gemaakt. Om de industriële sectoren voor de indicatoren tewerkstelling en toegevoegde waarde in deze studie te beschrijven, is er gekozen om naast de land- en tuinbouwsector de vervaardiging en conservering van vlees en vleesproducten, verwerking en conservering van groenten en fruit, vervaardiging van zuivelproducten, vervaardiging van tabaksproducten, en vervaardiging van textiel in rekening te brengen. Het betreft hier de NACE-codes 101, 103, 105, 12 en 13. Deze specifieke codes werden het meest indicatief bevonden om de tewerkstelling en toegevoegde waarde van de sectoren aanverwant aan de land- en tuinbouwsector te schetsen.

Voor de berekening van de **omzet** van landbouwbedrijven is er gebruik gemaakt van de standaardopbrengst (SO). Hierbij wordt van elk bedrijf uit de landbouwtelling (AD Statistiek) berekend tot welke productierichting het hoort via de economische verdeling over de aanwezige bedrijfstakken (diersoort of gewas). De standaardopbrengst is dan de geldwaarde van de brutolandbouwproductie per eenheid. De standaardopbrengst houdt geen rekening met BTW,

productbelastingen en subsidies en de specifieke kosten (zaad, meststoffen, bestrijdingsmiddelen, voeders, energie enz.) worden niet afgetrokken. De SO wordt gebaseerd op gemiddelde waarden over een referentieperiode van vijf jaar in de Vlaamse regio. Voor deze brochure/cijfers werd de SO-coëfficiënt van 2010 gebruikt (gegevens van 2008-2012).

Voor de berekening van de SO wordt gebruik gemaakt van de boekhoudingen uit het Landbouwmonitoringsnetwerk (LMN). De cijfers zijn gebaseerd op een steekproef van 750 bedrijven met van sommige types maar een beperkt aantal gegevens. Extrapolaties kunnen afwijkingen geven waardoor kleine verschillen in de cijfers heel voorzichtig moeten geïnterpreteerd worden.

Meer informatie over de berekening van de standaardopbrengst vind je op <https://www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/vlaamse-standaardopbrengsten-voor-de-ge-wassen-en-de-veehouderij-2003-2005>

Verantwoordelijke uitgever

Vereniging van de Vlaamse provincies.

Boudewijnlaan 20-21
1000 Brussel

T 02 512 11 52
www.vlaamseprovincies.be

Vormgeving

Toast Confituur

In samenwerking met

